

KAITSE KODU!

K.-l. Lääne maleva Hiiumaa malevk. IV kompanii malevlased Emmaste vallamaja ees vandepäeval.

Järgmine number ilmub suurendatud kaustas 24. veebruaril.

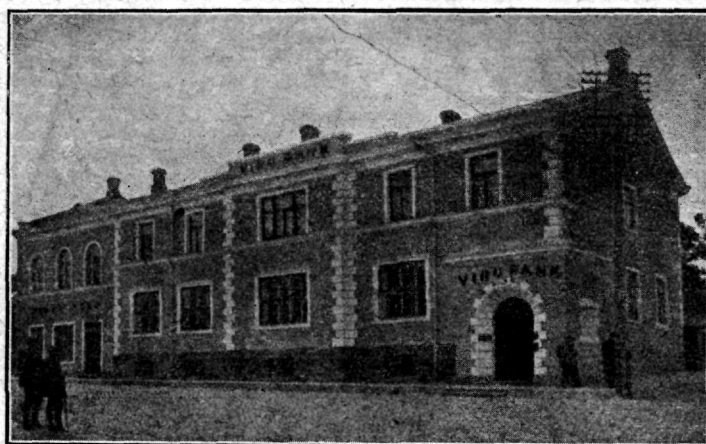

TALLINN. **EESTI PANK** TALLINN.
 OSAKONNAD KÕIGIS MAAKONNALINNADES.
 TOIMETAB IGASUGUSEID PANGAOPERATSIOONE.

VIRU PANK

RAKVERES.

TELEFONID:
 JUHATUS 22,
 ÜLDINE 109

TELEFONID:
 JUHATUS 22,
 ÜLDINE 109

PIKA JA TALLINNA TÄN. NURGAL, OMAS MAJAS.
TOIMETAB
KÕIKSUGU PANGAOPERATSIOONE.

KAITSE KODU!

EESTI KAITSELIIDU HÄÄLEKANNIDJA
ILMVB KAKS KORDA KVVS

II AASTAKÄIK

Nr. 3

15. VEEBR. 1926

Väljaandja: Kaitseliidu staap.

Vastutav toimetaja: V. Neggo.

Tellimishind: aastas 600 mrk., põolaastas
300 mrk., veerandaastas 150 mrk., kuus
50 mrk.

Kuulutuste hinnad. 1/1 lehek. 4000 mrk.,
1/2 lehek. 2000 mrk., 1/4 lehek. 1000 mrk. ja
1/8 lehek. 500 mrk. Esimese kaane sisekülj
50%, tagumise kaane väliskülj 100% kallim.

Üksiknumber 30 mrk.

Toimetus Tallinnas, Kaarli tän. 8, Kaitseliidu staabis. Telef. 370. Toimetuse kõnetunnid igal teisi-
päeval, kesknädalal, neljapäeval ja reedel kella 2—3 p. l.

Talitus Tallinna Eesti Kirjastus-Ühisuse kontoris, Tallinn, Pikk tän. 2, telef. 3-11.

Kaitseliitlaste raamatukogud.

J. M.

Viimasel ajal on meil hakatud elavalt aru saada raamatukogude kasust. Neid asutatakse õige mitmele poole maale, mis jaoks ka üksikutele organisatsioonidele, mille eesmärgiks hariduse levitamine, antakse riiklikku ja kogukondlikku abiraha.

Muidugi on see alles algus, raamatukogud on veel väikesed, aga igatahes — esimene samm on rõõmustav.

Olgugi, et kogukond seaduse teel on sunnitud maksma raamatukogude heaks teatud maksu, olgugi, et riik nende toetamises seltsidele vastu tuleb, ei saa sellest hoolimata raamatukogud tõusta soovitud suurusele, kui seltskond ise nende asutamiseks ja rikastamiseks heldel käel ei too ohvreid.

Seltskond tuleb aga ainult seal raamatukogude asutamisele vastu, kus ta aru saab raamatukogu tähtsusest, kus otsusele jõutakse, et ilma raamatukoguta elada võimatu, kus seltskond on jõudnud veendumusele: ilma raamatukoguta langeb ühiskonnas niihästi kõlblik, hariduslik, kui ka majanduslik tasapind.

On arusaadav, et laiad ringkonnad kohe ei tule sellele arusaamisele, vaid ainult üksikud rohkem arenenud. Need siis peavad teisi kaasa tõmbama, asja selgitama ja oma mõtteid ikka rohkem laiali laotama.

Ma usun, et arvan üsna õieti, kui mõistan niisuguse laiema silmaringiga inimeste all meie kaitseliitlasi. Need on inimesed,

kes on võtnud endi peale vabatahtlikud kohustused, mille täitmine kuulub inimese kõrgemate mõistete valdkonda.

Arvan, et iga õige kaitseliitlane näeb peale isamaa julgeoleku suurt headust ka selles, kui ühiskond, kõige pealt kaitseliitlased ise, tõusevad kultuuriliselt kõrgemale. Mida kõrgem seltskonnas kultuur, üks ole ju seda kergem ka kaitseliitlastel nende kohuste täitmine. Kõrgesti arenenud seltskonna juures võib kaitseliit ka kindlasti loota laialdast toetust sellesama seltskonna poolt.

Seda kõike arvesse võttes näeme peagi, et kaitseliidule tuleb ta otsekoheste kohuste kõrvale ka teisi kohustusi: seltskonda kultuuri poolest tõsta.

Ja selleks viimaseks on üks mõjuvam abinõu — raamatukogud.

Nüüd on linnades, alevites ja teistes rahvarikkamates keskohtades juba välja arenenud õige arvurikkad kaitseliidu organisatsioonid. Need tunnevad endid kindlate tervikutena, sest kõiki liikmeid seob ja ühendab üks eesmärk.

Kas ei oleks sünnis ja soovitav, et üksikud kaitseliidu malevkonnad valdades või alevites asutaksid endale raamatukogud. Olgugi, et see ei ole nende otsekohene ülesanne ja seda pole ka õieti vajagi ülesannete nimekirja võtta. See peaks näma iseenesest seevõrra tarvilisena, et selleta läbi ei saa.

Ei ole ju ka söömine, joomine inimese ülesanne, aga selleta ei saa ometi keegi läbi. Mis ihule leib, seda on, vähemalt peaks olema, inimese vaimule raamat. Mida oht-ramalt meie oma vaimu toidame raamatuga, seda kõrgemale tõuseb ja seda mitmekülgsemaks areneb meie sisemine inimene.

Ja eks ole kena, kui kaitseliit üheks oma eesmärgiks seab muuseas ka selle: kaaskodanikke vaimliselt tõsta.

Siin võiks nüüd öelda: niisugustes keskkohtades on juba raamatukogud.

Tõsi — aga niisama tõsi on ka see, et olemasolevad kogud on veel väikesed ja nad ei ulatu kaugeltki kõigi jaoks. Ja teiseks — just seltskond peaks ise raamatute rahva hulka kandmise juures etendama peaosa.

Ja seda ülesannet peab seltskonnast täitma see osa, kes kõige arusaajam, kõige rohkem arenenud.

Ja eks ole seda see noor- ja keskmine sugu, kes astunud sellesse organisatsiooni.

Peatume nüüd ka selle juures: kas toob niisuguse ettepaneku teostamine enesega ka teatud raskusi.

Raskused on hoopis pisikesed.

Ütleme: kaitseliidu malevkonnas on kuski 100 inimest. Seal ohverdab igaüks raamatukogu heaks paarsada marka. Selle eest saab juba üsna kenakese hulga raamatuid, mida jätkub lugemiseks hulgakas ajaks. Raamatute korraldamine võib sündida malevkonna pealiku juures, kus nad ka oleksid hoiul. Välja võib neid ka lugeda anda — kui oma liikmed on juba lugenud — muidugi teatud maksu eest.

Seega on kogule juba põhi pandud, mille peal võib edasi ehitada.

Aga läheme veel edasi.

Kaitseliidu kohalik organisatsioon ei tarvitse rahule jääda ainult endale raamatukogu asutamise, vaid ta nähku enda

kõrvaliseks ülesandeks veel seda: raamat tuleb viia rahva sekka.

Ja seda võib ta väga hästi nii teostada, et ta selle juures ise saab aineliselt kasu.

Kaitseliidu pidud on rohkearvulised. Korraldatagu nii, et neil pidudel ka oleksid müügil väljavalitud raamatud. Seda peab rahvale enne teada andma, selle heaks vahetatakse mõne sõna kulutama ja tingimata ostetakse neid mõne hea tuhande eest. Et see ainult oletus ei ole, on elu ise näidanud. Mõnel pool pidude puhul on seda tehtud ja raamatuid ära müüdnud kümnete tuhandete eest, kuski tõusis see summa isegi sajatuhande peale. Raamatuid võib saada väga hästi komisjoni peale, ja mis üle jääb, võib tagasi viia. Selleks tulevad raamatukauplused vastu, andes müüdnud kauba pealt praeguste olude juures 20—25 protsenti.

Nagu sellest näha, võib kaitseliidu kohalik malevkond oma pidul raamatute müügi läbi isegi oma sissetulekuid kaunil määral tõsta.

See on õige, et meil raamatuid vähepoole ostetakse. Kuid niisama õige on ka see, et laiematele rahvahulkadele raamat praegu raske, sageli ka hoopis võimatu on kätte saada. Inimene juhtub harva linna, kus tal kümned kiired talitused täita. Kus tal siis veel meele tuleb raamatut minna otsima!

Kui aga raamat viiakse maale, kus ta kodu lähedal kättesaadav, kus aega teda veidi silmitseda, kus juba teada, et on lauale seatud väärtuslik kaup — seal leiab ta ka peagi ostja.

Nii siis — asutagu kaitseliidu malevkonnad maal endile ise raamatukogud ja teiseks tehku raamatu maal rahvale kergesti kättesaadavaks.

Olgugi, et see ei ole ehk kaitseliidu otsekohene ülesanne, aga ta on suure tähtsusega kultuuritöö ja niisugune kõrvalinegi ülesanne on alati ilus täita.

Linnade kaitse probleem keemiasõjas.

Sõjakeemilise osakonna asutamine Tartu linna kaitsemaleva juure.

E. Õpik.

1.

Rahvas, kes püsida tahab, peab piinlikult jälgima moodsa sõjatehnika arenemist. Iseäranis väikerahvas suure ja sõjaka naabri kõrval. Ei saa piirduda ainult järeleaimamisega, ainult sellega, et suurte kultuuririikide tehnilisi saavutusi pimedalt üle võtame; sellega asetaksime ennast

mõne neegri- või beduiinidesuguharu seisukorda, kes küll sõjariistu eurooplastelt ostavad, kuid sõjariistu, mis oma 10—20 aastat ajast maha jäänud, ja mille vastu samad eurooplased alati võivad välja panna moodsamaid ja paremaid sõjariistu; järeldus on, et tehnika puuduse eest tuleb maksa kalli verehinnaga.

Üks kohutavam moodne sõjapidamisviis on keemiasõda. Juba vanal ajal olid mõned keemilised võitlusabinõud tuntud; kuid süstemaatiliselt hakkasid neid tarvitama sakslased möödunud ilmasõja ajal; seitsaadik on mürkainete kui võitlusabinõu tarvitamise tehnika kiiresti arenemas nii Lääne-Euroopas ja Ameerikas kui ka kultuurilisel muidu nii mahajäänud Nõukogude Venemaal. See sõjapidamisviis ähvardab tuua samalaadilise pöörde, missuguse tõi keskajal püssirohu ülesleidmine — pöörde mitte ainult sõjatehnikas, vaid isegi ühiskonna ökonoomilises ja poliitilises struktuuris. Kahurtule ees muutusid jõuetuks rüütli lossid, raudrüüd ei pakkunud enam kaitset püssikuuli eest, — ja võimsa rüütli seisuse jõud murdus. Ei ole liialdus öelda, et praegune demokraatlik ilmakord sai oma alguse Schwarz'i ülesleidusest.

Nüüd ähvardab sama demokraatliku ilma põhialust — suurlinnade kultuuri — mitte väiksem hädaoht kui see, mida kahurtuli rüütlikantsidele pakkus. Võib olla on tulevikus rahvad sunnitud tegema sammu tagasi oma tsivilisatsioonis ja loobuma linnadesse asumisest või linnade ehitamisest; sest praegusaja suurlinn, kus on võrdlemisi väikesel pinnal kogunud tähtsamad majanduslikud, administratiivsed ja kultuurilised tsentrid ühes suurte rahvamassidega, on kergesti hävitatav aerokeemilise rünnaku kaudu; ja linnade hävitamine praegusaja riigis tähendaks igasuguse organisatsiooni ja võimu kadumist, mille tagajärjel vaenlane kogu maa kergesti võiks okupeerida.

Eesti linnade, raudteesõlmede ja teiste keskkohade kaitse võimaliku aerokeemilise rünnaku eest omab meie jaoks esimesejärgu probleemi tähtsuse. Nõndanimetatud aktiivsel kaitsel kahurtule ja lennukite abil on kahtlemata suur tähtsus — sest hävitades osa kallaletungijaist ja külvates segadust teiste sekka vähendab ta oma märki tabanud pommide hulka; ka on see ainus abinõu kallaletungi korral lõhkevate pommide abil. Kuid ei tohi piirduda ainult sellega. Peab arvestama asjaoluga, et võimatu on täitsa takistada vaenlast mürkaineid pildumast meie linnade peale. Ja peab leidma abinõusid, et kaitseda elanikke ühes linnas asuva sõjaväega mürgitatud õhu ja maapinna otsekohe mõju eest. Sarnase ülesande lahendamine võiks kõige otstarbekohasemalt kaitseliidu organisatsiooni kaudu sündida.

Käesolevas artiklis on meelega vähe puudutatud keemilise sõjariista tarvitamist väljasõjas; mitte seepärast, et kaitseliidul selle vastu huvi puuduks: kahtlemata tuleb igal kaitseliidu üksusel eestkätt teostada meie üldise kodu — Eesti — kaitset, oma kitsama kodupaiga, kodulinna peale ainult niipalju tähelepanu juhtides, kuivõrd seda üldises kaitseplaanis tarvis; ja kahtlemata tuleks sõjakorral kaitseliidul väe-

rinnal võidelda kõrvuti kaitseväega. Kuid, olgugi et tuleviku väljasõjas kahtlemata keemilised võitlusabinõud esimese järgu tähtsuse omavad, ei saa arvata, et sel võitlusabinõul otsustav tähendus oleks väljasõjas, isegi positsioonisõjas. Väerinna suur ulatus nii pikkuses kui ka sügavuses, võimalus valida topograafiliselt gaasisõjale vähem soodsaid positsioone, kõik see nõuab palju suuremate mürkainete hulkade tarvitamist kui linnade vastu tarvis läheks ja sunnib keemilist sõjariista kontsentreerima ainult üksikuil väiksemal väerinna osadel. Ka on vastased pooled taktikaliselt enam-vähem võrdses seisukorras, tulistades kahuritest üksteist mürgiste pommidega. Teatav, meteoroloogilistest nähtustest tingitud ülekaal võis juhuslikult olla ühel või teisel poolel sel gaasisõja aegjärgul, mil gaasid peajaslikult „lainete“ kujul välja saadeti; kuid ilmasõja viimasel aegjärgul olid „lained“ kui vähe otstarbekohane võitlusviis pea üsna kõrvale jäetud (lainete tarvitamist tulevikus võiks oodata ainult erilistel juhusel, näiteks kallaletungil mõnele sadamalinnale veealustelt paatidelt; seda võimalust peaksime küll ka silmas pidama). Lõpuks, keemilise pealetungi ja kaitse meetodid töötati möödunud ilmasõja ajal enam-vähem välja, mille tõttu sõjavägede ettevalmistus keemiasõjale kergenes; ei tohiks küll ka siin unuda. Kuid linnade kaitsetus aerokeemilise kallaletungi korral ähvardab katastroofiliselt saada. Loomulik, et kaitseliit kõige pealt sellele kõige valusamale küsimusele, sellele meie kõige nõrgemale kohale peaks oma tähelepanu juhtima.

Linnade ja rahulikkude elanikkude kaitse probleem mürkainete vastu on ilmasõjas lahtiseks jäänud, ja tuleb arvestada sellega, et kogemused siin pea täitsa puuduvad. On isegi pessimistlikke häält kuuldavale tulnud, näit. Prantsusmaal, et sarnane kaitse on võimatu; mitte abinõude puudusel, vaid seepärast, et raske näib olevat laiadele hulkadele selgeks teha keemiasõja tõsist tähtsust ja neid vastavalt organiseerida. Olgugi, et sarnane ülesanne tõepoolest on raske, oleks pessimism siin ikkagi võib olla liialdatud.

2.

Keemiline kallaletung linnale võib sündida peajaslikult õhust, aeroplaanidelt või hüdroplaanidelt allavisatud pommide abil. Need pommid, täidetud mürkainega, sisaldavad väikesel hulgal harilikku lõhkeainet, mis lõhkedes mürki igale poole laiali pitsib. Erandina tuleks arvestada kallaletungiga rannalinnale veealustelt paatidelt, kust mürgist gaasi otsekohe reservuaaridest, pärituult, linna peale pilvena või „lainena“ välja saadetakse. Viimasel juhusel oleks tegemist tõeliste gaasidega, kuna, vastandiks sissejuurdunud „gaasisõja“ mõistele, praegusaja sõjakeemia rohkem pikkamisi auravaid vedelikke või

pulbritaolisi kindlaid kehi tarvitab kui gaase selle sõna kitsamas mõttes. Vedelikke võib mitte ainult pommide kaudu, vaid ka otsekohe lennukilt kokkupressitud õhu mõjul maha pritsida, tekitades sel viisil nii ütelda kihvtist vihma.

Ilmasõja ajal tarvitati üle 150 mitmesugust kihvtist ainet, kuid mitmed neist ei vastanud ühele või teisele tingimusele. Nimelt peab sõjas tarvitatav mürkaine vastama järgmistele nõuetele: 1) tema mürgitamisvõime peab võimalikult suur olema; 2) ta peab võimalikult kaua püsima ühel kohal, sealjuures kontsentreerudes maapinna lähedal; selleks peab mürGINE gaas või aur õhust tunduvalt raskem olema, muidu kaob ta varsti õhkkonna kõrgematesse kihtidesse; pikkamisi auravad vedelikud või pulbritaolised kindlad kehad püsivad veel kauem kui rasked gaasid; sama püsivuse otstarbeks on vaja, et mürGINE aine, kokku puutudes õhuga või maapinnaga, mitte liig kiiresti ei laguneks või ei astuks ühendusse ümberkaudsete kehadega; 3) kaitse vastava mürkaine eest peab võimalikult raske olema; mitmesuguste mürkide üheaegne tarvitamine vastaks kõige paremini sellele nõudmisele; 4) aine valmistamine peab odav olema, üldse peab hind mürgitamisvõimele enam-vähem vastama.

Taktikaliselt seisukohalt võiks liigitada sõjakeemias tarvitusel olnud ained järgmistesse liikidesse:

a) Gaasid ja kiirelt auravad vedelikud, mis peajasjalikult sissehingamisel surmavalt mõjuvad; siia kuuluks: esimene sakslaste poolt tarvitatud gaas — kloor; temale analoogiline broom (vedelik, keeb +61 kr. C. juures); fosgeen, ehk kloori ja vingugaasi ühendus, mille keemistemperatuur on +8 kr. C.; sinihape, laialt tuntud kange mürk; viimase aurud on õhust kerged, seepärast segasid teda prantslased raskema gaasiga, inglistina ja kloori ühendusga, mis teda maapinna lähedal pidi hoidma; see segu on vintsenniidi nime all tuntud. Teised eelnimetatud gaasid on küll õhust raskemad, kuid väga kaua ühel paigal nad ei püsi — tuul viib nad lõpuks laiali. Linna kohta pillatud fosgeenist näit. võiks arvata, et ta umbes 1—6 tunni jooksul kaoks, selle järele, missugune tuul ja ilmastik; keldrid ja madalamad kohad võiks küll kauemini seda gaasi kinni pidada.

b) Pisargaasid ehk pisarained. Need on peajasjalikult teatavate orgaaniliste ühenduste, näit. benzooli, kloreerimise või bromeerimise produktid; olles suuremalt jaolt pikkamisi auruvad ained, võivad nad kaua ühel kohal püsida. Nende mõju avaldub kõige väiksemate hulkade juures ilanaha peale, eriti sundides silmad pisarate jooksmisele, mille tõttu teevad viibimise nende ainete poolt mürgitatud õhkkonnas võimatuks. Suuremas kontsentratsioonis mõjuvad pisargaasid sissehingamisel surmavalt. Neist ainetest võiks näiteks nimetada: kloorpikriin, mis umbes sama pikkamisi aurub kui vesi; bensiin-broom-tsüaniit, eriti mõjuv pisaraine, väga pikkamisi auruv pulbritaoline keha.

c) Aevastusained ehk lendavad arseenühendused, nimelt karboolhappet tuletatud kloorarseeni ühendused (näit. di-fenüül-kloor-arseen). Püsivad kindlad ja vedelad kehad, mis väiksemas kontsentratsioonis aevastamist ja kanget ilajooksu sünnitavad, suuremas aga sissehingamisel äärmiselt kihvtised on.

d) Söövgaasid, mille peamiseks esitajaks on kuulus iperiit ehk sinepigaaas. Iperiit on püsiv vedelik, mille lähteaineteks on viinapiiritus ja kloorväävel; aurub väga pikkamisi, nii et ühel kohal mõnikord nädalate kaupa püsib. Punkt a) ja b) all nimetatud gaaside omadusi ühendab ta intensiivse mõjuga sarvna, üldse iga organismi osa peale; kohad naha peal, mis iperiidist puudutatud, muutuvad mädanevateks paisteks. Iperiidil on omadus nii ütelda kõikide asjade külge kleepida, ja tema poolt mürgitatud õhkkonnas imbub ta pikkamisi riietesse, nii et viimased kokkupuutumisel naha ära põletavad; alles paari tunni pärast hakkab sarnasel juhusel iperiidi mõju avalduma, ja siis on juba hilja. Söövgaaside hulka kuulub ka levisiit, peale sõda üles leitud arseenühendus hiigla kihvtitamisvõimega, püsiv nädalate kaupa.

e) Kihvtine suits (suitsukatted); pulbrid (tolmmürgid). Mõjuvad peajasjalikult otsekohehel oma osakeste kokkupuutumisel hingamisorgaanidega, ilanahaga ehk ka nahaga; osalt mõjuvad ka oma aurude kaudu. Kihvtised suitsud on näit.: valge vosvor; väävelhappe anhüdriid. Tolmmürkide liiki kuuluvad osalt b) ja iseäranis c) all nimetatud kehad.

K A I T S E L I I D U Ü L E

Kaitseliidu ülema käskkiri nr. 4.

Tallinnas, 11. veebruaril 1926. a.

Vabariigi valitsuse ülesandel on kaitseliidu peale pandud iseseisvusepäeva pidulikkude aktuste korraldamine.

Selle ülesande täitmiseks panen ette:

a) linnades — astudes ühendusse omavalitsusasutuste, seltskondlikkude organisatsioonide ning garnisonide ülema-

tega — ühise paraadi korraldamise asjus paluda igasugust kaasabi üldnimetatud asutuste, organisatsioonide ja isikute poolt aktuste korraldamiseks;

b) maal — paraadid ja aktused kaitseliidu üksuste algatusel läbi viia, kutsudes kaasa kohalikke asutusi, organisatioone ja tegelasi.

Iseseisvusepäeva pühitsemine peab kandma suurejoonelist rahvusliku ja isamaalise meelevalduse ilmet, seepärast tuleb aktuste kavadesse võtta sütitavaid isamaalisi kõnesid ja võimaluste järele muid päevakohaseid ettekandeid.

Kõnelejaid leida — maa aktuste jaoks maleva piiridest, linnade jaoks — maleva

piiridest, või tarbekorral kaitseliidu staabi vastava osakonna kaudu.

Kaitseliidu ülem, kolonel J. Roska.

Avaldades kaitseliidu ülema käsu kirja vabariigi aastapäeva pühitsemise asjus oleme veendunud, et kogu seltskond kaitseliidule kaasa aitab selle päeva pühitsemise muuta kauniks meeltülendavaks meelevalduseks. Olgu selle päeva mälestamine iga kodaniku südameasjaks, tuletagu see päev meile alaliselt meele meie rasket vabadusvõitlust ja selle hiiglasaavutust — Eesti rahva vabadust, töötagem sel päeval ikka jälle uuesti seista müürina selle vabaduse kaitseks.

Kaitseliidu keskjuhatuse tegevus 1925. aastal.

Möödunud 1925. a. kestvausel on kaitseliidu keskjuhatus hulga tööd ära teinud, pidades üldse 17 koosolekut, milledeks tarvitati 62 töötundi ja millelel arutati ja kaaluti 145 küsimust.

Viiks liig kaugele, kui kirjeldaksime keskjuhatuse suurt ja vastutusrikast tööd, eriti kaitseliidu organiseerimisküsimusis, üksikasjadeni. Teiselt poolt väärivad aga mitmed keskjuhatuse poolt kaalutud ja lahendatud küsimused üldist tähelepanu, mispärast nende kirjeldamisega piirdume.

Õige tihti on seltskonnas kõneaineks olnud kaitseliidu staabi maja küsimus, on kõneldud selle kinnisvara soetamise poolt ja vastu. Ka keskjuhatuses on seda küsimust kaalutud õige mitugi korda, kuid lõpuks on ikkagi jõutud otsusele, et sarnase kindla keskkoha loomine kogu kaitseliidu arengule on äärmiselt tähtis, nii otstarbekohase töö korraldamise kui ka ametkonna staabi asukoha läheduses korteritega varustamise mõttes. Aasta algul pakuti kaitseliidule V. Pärnu maanteel maja nr. 3 müüa, kuid keskjuhatus leidis selle mitte otstarbekohase olevat. Kuid peagi leiti vastav objekt hra Lenderi majas Kaarli t. 8, mille keskjuhatus oma otsusega 4. IV. 25. a. omandada otsustas. Selles majas asubki praegu kaitseliidu staap ühes Tallinna maleva, IV. ja V. malevkondate staapidega. Sinna on paigutatud ka „Kaitse Kodu!“ toimetuse ja Tallinna maleva orkestri harjutusruumid, ruumid Tallinna pealike kursuste jaoks, öömaja väljaspoolt sõitnud kaitseliitlastele ja korterid kaitseliidu ülema, staabi ülema, osakondade pealike ning teiste staa-

biametnikkude jaoks, samuti ka Tallinna maleva pealiku ja instruktori elukorterid.

Maja omandamisest saadik on peetud otstarbekohaseks koondada kaitseliidu staabi juure ka siseministeriumile alluv politsei ratsareserv. Ratsareservi asumine kaitseliidu staabi juure on aga võimalik ainult siis, kui sinna ehitatakse vastavad hobustetallid. Seks otstarbekaks oli kaitseliidu staap nõus siseministeriumile osa oma krundist ära müüma, kuhu see siis talle oleks võinud ehitama hakata. Kuid selgus, et siseministeriumil puudusid tallide ehitamiseks vastavad summad. Nüüd asuti seisukohale, et kaitseliit oma summadega tallid üles võib ehitada ja siseministerium tasub talle ehituskulud teatud aastate (näit. 10-ne) jooksul ära, kusjuures aga tallid ikkagi kaitseliidu omanduseks jääksid. Siseministerium oli selle kavatsusega nõus. Kuid eelarve tegemisel selgus, et tallide ehitamine läheb liig kulukaks, ja seetõttu on viimasel ajal selle sisuliselt väga otstarbekohase kavatsuse teostamisest loobutud.

Teiseks väga tähtsaks küsimuseks on olnud Petseri malevale kaitseliidu maja ehitamiseks toetuslaenu andmine. Kõigile on alati selge olnud, et erilist rõhku tuleb panna piiriäärse rahva hulgas selgitustöö tegemisele ja isamaalise, rahvusliku vaimu kasvatamisele. See suguse suurejoonelise kasvatustöö korraldamiseks on aga kõigepealt tähtis kohapealsete seltskondlike jõudude koondamine ühiseks mõjuvaks teguriks. Sarnase koondamise võimaldamiseks on aga omakorda tarvis, et koha peal leiduksid vastavad ruumid, kuhu tegelased võiksid

kokku tulla koosolekuteks ja nõupidamisteks, kus võiks toime panna pidusid ja kõnekoosolekuid, paigutada raamatukogusid ja lugemislaudu, ühe sõnaga — kuhu võiks koondada kogu riiklikult mõtleva seltskonna. Kuid Petseris ei leidu ühtki ruumi, mis vähegi vastaks neile nõuetele, kuhu võiks kokku tulla kas või 20 inimestki. Seda silmas pidades jõudsid Petseri seltskonnategelased otsusele ühiste jõududega asuda tarvisminevate ruumide ehitamisele. Aga kohapealsetest jõududest ei jatkunud selle kavatsuse teostamiseks. Appi ruttas vabariigi valitsus haridusministeeriumiga eesotsas. Aga ikkagi veel puudus kaunis suur summa. Sellest raskusest aitas nüüd kaitseleidi keskjuhatus petserlased üle, määrates Petseri malevale 5.000.000 mk. protsentideta laenu kõnesoleva maja ehitamise toetuseks, tingimisega, et Petseri malev jääb ehitatava maja peremeheks, andes kõigile teistele Petseri seltskondlikkudele organisatsioonidele, kes maja ehitamiskulude katmisest osa võtavad, majas vastavad ruumid tarvitada.

Kaunis eluliseks küsimuseks on kujunenud kaitseleidi vormi värvi küsimus. Nagu teada, määrati esialgu kaitseleidi vormi värviks — hall värv, sest oldi arvamusel, et kaitseleidul ei tohi olla kaitseväega ühine vormi värv, see võiks tekitada arusaamatusi jne. Kuid vahetpidamata on seltskonnas kaalutud küsimust, kas see on otstarbekohane, et kaitseleitlane, kes mobilisatsiooni korral peab viibimata ilmuma kaitsevärke, kannab kaitseväre vormist erineva värviga mundrit. Sel puhul tuleks tal siis kaitseleidi mundernurka heita ja endale kaitseväre mundrit soetama hakata. Asi kujuneks aga palju lihtsamaks, kui kaitseleidul oleks kaitseväega ühine vormivärv. Seega arvestas ka kaitseleidi keskjuhatus ja otsustas 18. XII. 25., et kaitseleit peaks oma vormi värvi muutma kaitseväre omale vastavaks. Seda seisukohta pooldab ka kaitseleidi vanematekogu.

Kaitseleidi asutamisest peale on kaalutud ja arutatud kaitseleidi vapi või embleemi küsimust. Esitati kavandeid õige mitme kunstniku poolt, kuni keskjuhatus viimaks 16. VII. 25. kunstnik Tiimuse poolt esitatud kavandi, mis kujutab kotkast, kes paremas käpas hoiab mõõka ja vasakus riigi vappi, heaks kiidab.

Ka kaitseleidi rinnamärgi küsimust on kaalutud õige mitmel korral.

Vaadatakse läbi suur hulk kavandeid. Viimaks tunnustatakse otsusega 20. X. 25. kullasepa Tavasti poolt esitatud kavand vastuvõetavaks. Selle järele kujutab rinnamärk tumepunasele kilbile asetatud embleemi. Rinnamärgi võib kanda iga mees- ja naiskaitseleitlane.

Otsustatakse võtta tarvitusele ka n. n. „kaitseleidi peegel“, mis sarnaneb endistele kohtukullidele ja kujutaks endast kolmetahulist prismi, mille külgedele klaasi alla oleks paigutatud kaitseleidi põhikiri ja mida kaunistaks kaitseleidi embleem — kotkas.

Kaitseleidi lippude asjus asuti keskjuhatuses seisukohale, et eraldi lippe võivad endale soetada kõik kaitseleidi üksused staabist kuni malevkondadeni. Vähematele üksustele ei peetud lippude soetamist soovitavaks, kuna see oleks seotud äärmiselt suurte kuludega. 6. V. 25. määrab keskjuhatus kindlaks kaitseleidi üldlipu ja malevate lippude kuju, kuna 24. XI. 25. ka malevkondade lippude kuju põhijooned kinnitamise leivad. Samuti kinnitati kaitseleidi lippude ja nende tarvitamise kohta käivad määrused. Kaitseleidi lippudest on seni välja antud üldlipp, Tallinna, Tartu ja Tartumaa malevate lipud, kuna teised vastavate malevate aastapäevadel välja antakse.

Kaitseleidi üksuste aastapäevadeks on kinnitatud järgmised tähtpäevad:

Kaitseleidi aastapäevaks — pühapäev enne jaanipäeva.

Valga maleva aastap. — 24. veebr.

Petseri maleva aastap. — 29. märts.

Harju maleva aastap. — 3. nelipüha.

Järva maleva aastap. — viimane pühapäev mais.

Saaremaa maleva aastap. — 2. pühapäev juunis.

Lääne maleva aastap. — 7. juuli.

Pärnu maleva aastap. 1. pühapäev aug.

Pärnumaa maleva aastap. — 1. pühapäev augustis.

Viru maleva aastap. — 1. pühapäev sept.

Sakalamaa maleva aastap. — 29. sept.

Narva maleva aastap. — 2. pühapäev novembris.

Tallinna maleva aastap. — 11. nov.

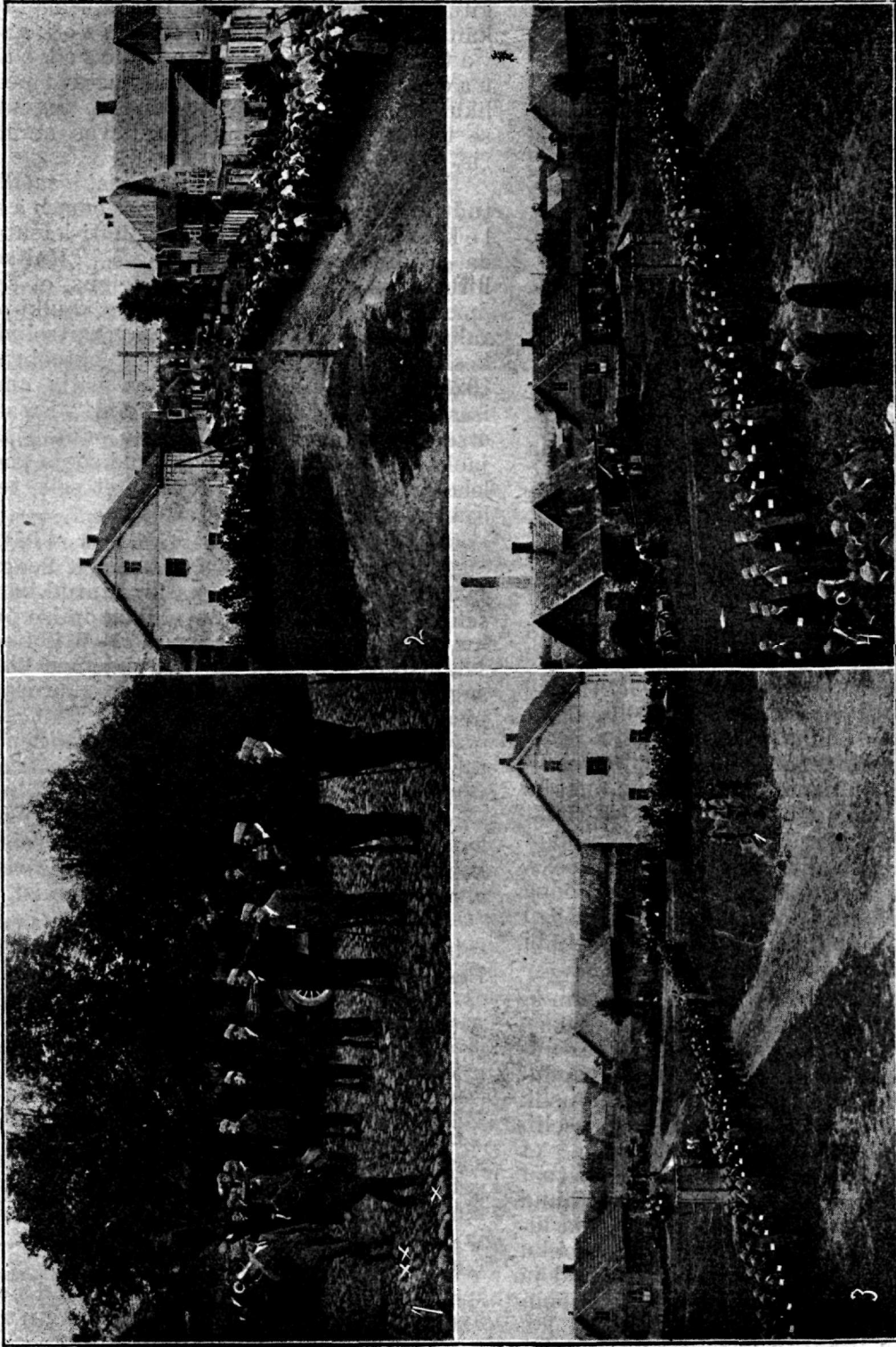
Võru maleva aastap. — 3. pühapäev nov.

Tartu maleva aastap. — 5. detsember.

Tartumaa maleva aastap. — 5. detsember.

Malevkondade aastapäevade asjus otsustati, et need kinnitab vastava maleva juhatus, sellest kaitseleidi staabile teatades.

Mõisaküla kaitseleit.

1. Kaitseministri vastuvõtmine Abja jaamas. X Mõisaküla malevkonna II kompanii pealik leitnant P. Nõmm. 2. Mõisaküla malevkonna ratsasalk. 3. Kaitseminister kindral Soots peab kõnet Mõisaküla malevkonna kaitseleitlastele. 4. Kaitseminister kindral Soots. 2. Malevkonna pealik kapten P. Reigas. 4. Mõisaküla malevkond. X Mõisaküla malevkonna kaitseleitabi J. Markson.

Reale kaitseliidu üksustele anti keskjuhatus poolt juriidilise isiku õigused ja nimelt:

Kõigile malevatele.

Harju maleva Rapla malevkonnale.

Saaremaa maleva Kihelkonna malevkonnale.

Valga maleva Valga linna malevkonnale.

Valga maleva Laatre malevkonnale.

Valga maleva Kuigatsi malevkonnale.

Viru maleva Rakvere I malevkonnale.

Viru maleva Viru-Nigula malevkonnale.

Pärnumaa maleva Mõisaküla malevkonnale.

Pärnumaa maleva Karksi malevkonnale.

Sakalamaa maleva Viljandi malevkonnale.

Sakalamaa maleva Vana-Tännasilma malevkonnale.

Sakalamaa maleva Põltsamaa malevkonnale.

Narva maleva Vaivara malevkonnale.

Järva maleva Järva-Jaani malevkonnale.

Palju aega ja energiat on kulutatud kaitseliidu naisorganisatsiooni loomise küsimusele. 17 korda on töötatud ümber naisorganisatsiooni põhimäärusi, kuni viimaks leiti moodus, mis nähtavasti kõiki enam-vähem näib rahuldavat. See viimane redaktsioon, mis kaitseliidu keskkogu poolt heakskiitmist leidis, esitati aasta lõpus sõjaministri kaudu vabariigi valitsusele kinnitamiseks. Vahepeal on aga naised juba suure hooga ise end hakanud organiseerima. Kogu maad katab juba kaunis tihe kaitseliidu naisorganisatsioonide võrk.

Ka noorsoo organiseerimise ja sõjalise ettevalmistuse küsimused on mitmel korral olnud keskjuhatuses päevakorras. On jõutud veendumusele, et noorsoo isamaaline ja rahvuslik kasvatamine on üks tähtsamaist kaitseliidu ülesandest, ja ollakse arvamusel, et kaitseliidus teatud sõjalist ettevalmistust saanud ja vastavad katsed sooritanud noormehed peaksid saama teenistusaja lühendamist kaitsevæes. Seega saaks kokku hoitud hulk riigi rahalisi väljaminekuid ja noorte kallist aega. Nende küsimuste lõpuline lahendus kavatsesi panna teatud komisjoni peale, mis oleks moodustatud sõjaministeeriumi, haridusministeeriumi ja kaitseliidu esitajaist. Viimasteks määrati kaitseliidu ülem kolonel J. Roska ja kesk-

juhatus liikmed hra K. Päts ja Harju maleva pealik leitn. O. Suursööt.

Arvestades kaitseliidu põhikirjas märgitud kaitseliidu ülesannetega, asutati kaitseliidu staabi juure kehalise kasvatuse ja propaganda osakonnad, mis mõlemad töötavad vastava pealiku juhatusel. Nende osakondade tegevuse ülevaate toome ühes järgnevas numbris.

Juba kaitseliidu loomispäevist saadik tunti möödapääsmatut vajadust oma häälekandja järele. Alguses püüti kasutada „Söduri“ veerge, selle osa — „Kaitseliitlase“ — näol. Kuid peagi selgus, et see moodus laiemaid kaitseliitlaste hulki ei rahulda ja seepärast otsustas kaitseliidu keskjuhatus 11. IX. 25. 15. oktoobrist 1925. a. alates hakata andma välja oma iseseisvat ajakirja „Kaitse Kodu!“ Et see otsus oli rajatud õigele alusele, näitab asjaolu, et meie ajakiri on leidnud sooja poolehoidu kaitseliitlaste peres ja et selle telijate arv vahetpidamata kasvab.

Naaberriikide kaitseliite on külastatud kaks korda ja nimelt Soome ja Läti omi. Samuti on ka nimetatud kaitseliitide esitajad üldlipu väljaandmise puhul meie poolt vastu võetud. Neil kokkusaamistel on loodud tihedad sidemed ühesuguste aadete eest võitlevate naaberorganisatsioonide vahel.

Põhimõttelistest otsustest tuleks nende tähtsama iseloomu tõttu mainida veel järgmisi:

Vahekorra küsimuses riigikontrolliga asub keskjuhatus seisukohal, et kontrollil olgu õigus revideerida ainult riiklikkude summade tarvitamist.

Kaitseliidu maksu arvel sissetulnud summad kantagu riigikassast üle Eesti Panka kaitseliidu jooksvale arvele.

Relvade ja laskemoona saamise asjus asub keskjuhatus arvamusel, et sõjaministeerium kaitseliitu selle nõudmisel on kohustatud varustama relvade ja laskemoonaga.

Langenud sõdurite mälestussammaste avamisel annetatagu pärgade panemise asemel rahalisi toetussummasid samba püstitamise kulude katteks ja ausamba ümbruskonna ilustamiseks ja korrashoidmiseks.

Kaitseliidu üksustele einelaudade avamiseks alkoholi müügiõigusega eitule luba anda.

Nagu selgub esitatud aruandest, milles on puudutatud ainult mõnd üksikut tähtsamat kaitseliidu ellu puutuvat küsi-

must, on kaitseleidiu keskjuhatus vaeva eest tagasipõrkumata suure usinusega tööd teinud kodumaa kasuks ja heaks käekäiguks, on lahendanud hulga elulisi küsimusi, rajanud uusi sihtjooni ja kaitseleidiu seismisi eluavaldusi tervendanud ja värskendanud. Selle suure ja isamaalise töö eest tuleb talle

paljutänu ütelda ja soovida, et ta ka edaspidi eiväsiks kaitseleidiu elu juhtimast õigetel, sirgejoonelistel radadel, jäädes kaitseleidiu kõrgete aadtelipukandjaks võitluses isamaa vaenlaste vastu kodumaa helgemat tulevikueest. —o—

Taktikalised ülesanded.

Kaitseleidiu oma kõrgete ülesannete taotlemisel, kaitsta maksvat põhiseaduslikku korra, kodanikkude isiklikku vabadust ja rahva kultuurilist iseseisvust, võib, teda praegu ümbritsevat olukorda silmas pidades, kergesti saada seotud seisukorda, kus tal kui relvastatud jõul tuleb tegutseda.

Tegutsedes kui relvastatud jõud, alistub kaitseleidiu oma tegevuses kõikidele sõjalistele tegevusprintsipidele.

Nende printsipide tähelepanematajätmine ja ignoreerimine tähendab kaitseleidiule tema sõjalises tegevuses ebaedu, kuna nende silmaspidamine tegevuse kordaminekuks märksa kaasa võib aidata.

Seepärast peab ka kaitseleidiu kui sõjaline jõud end ette valmistama sõjaliseks tegevuseks, peab tundma õppima üht kui teist taktikalist võtet, peab, ühe sõnaga, olema hästi ette valmistatud sõjaliseks tegevuseks.

Kaitseleidiu erilise organisatsioon, tema vabahtlikkus, üle maa laiali olek, kõik see ei võimalda tema liigetele üle anda sõjalisi teadmisi teel ja viisidel, kuidas see sünnib kaitsevääs. Tuleb leida teisi teid ja abinõusid, kuidas seda teha.

Seepärast püüab kaitseleidiu staap, pidades silmas kaitseleidiu sõjalise ettevalmistuse tähtsust, kasutada „Kaitse Kodu!“ selleks, et hakata edasi andma liidu liikmetele mõningaid sõjalisi teadmisi, eestkätt taktikalist iseloomu omavaid.

Tehes algust taktikaliste ülesannetega väiksemate üksuste (jao, rühma) koosseisus ja andes ühes ilmuvate ülesannetega ka nende lahenduse, missugused lahendused loomulikult mitte ainuõiguslikkuse peale ei pretendeeri, vaid tahavad olla ainult teatavad normaal-lahendused, kavatseb kaitseleidiu staap edaspidi üle minna ülesannetele, mis käsitavad tegevust suuremate üksustega.

Need ülesanded oleksid siis juba mõeldud vanemaile pealikuile, kuna nende lahendus mitte alati „Kaitse Kodu!“s ei ilmuks, vaid pealike eneste poolt teostataks ja siis kaitseleidiu staabi õppeosakonda läbivaatamisele saadetak.

Esimesed ülesanded tahavad valgustada, nagu öeldud, jao tegevust mitmesugustes lahingolukordades.

„Kaitse Kodu!“ veergudel toodud ülesanded võivad saada otsekohe maastikul läbi mängitud. — Kahepoolsetel õppustel tuleb aga alati pidada silmas, et seejuures tegutseksid ka vahekohtunikud, kes poolte kokkupõrgetel õppust juhivad.

Ülesanne nr. 1. Ootamata pealetung.*)

Olukord: Punased liiguvad idapoole. Siniste jalgväe osadele on tehtud ülesandeks takistada punaste liikumist. (Joonistus on skemaatilisel kokku seatud, tegelikult paigunevad sõdurid mitte nii kui joonistuses tähendatud, vaid maastikule vastavalt.)

o o o o
o o o o
Punased Sinised

Ülesanne: Laskurjagu, osa jalgratta kompaniist, lamab metsatukas tee ääres, mida mööda vaenlane liigub, ülesandega — võtta vange.

Vaenlane: Laskurjagu, mis moodustab endast rännakul eelkaitse, liigub mõlemal pool teed. Sel hetkel, kui teda tulistama hakatakse, viskab ta pikali ja vastab nõrga tulega. 600 kuni 800 meetrit eelkaitse järel liigub valvetõkke kompanii. (Võib ära tähendada punase lipuga.)

Täitmine: Jagu metsas võtab endale hea seisukoha ja kaevub. Mitte päikese kätte heita! Kõik läikiv ja näod peavad olema hästi kaetud. Varjamisele õhuluure eest rõhku panna! Niipea kui vaenlase eelkaitse nähtavale tuleb, peab jao ülem üksikute meeste vahel tule täpselt ära jao-tama, kärata ja üleliigsete liigutusteta.

Ja o ü l e m a k ä s k : „Vaenlase eelkaitse juhatajat ega meest tema kõrval mitte tulistada!

*) Andmetel: Rühle von Lielienstern, Jalgväe jagu. (Eesti tõlge leitnant Dunkel'ilt.)

Tuli avada minu vile peale. Vaenlast tuleb lasta läheneda kuni puuni (täpselt ära näidata!). Sihing 4. Sihtpunkt — vaenlase rind.“

Vaenlase eelkaitse tuleb lasta nii lähedale kui vähegi võimalik, ilma et ennast vaenlasele märgata antakse, siis ootamatu kiirtuli. Kui vaenlane enneaegu peaks märkama, tuleb jaoülem korraldusel õige sihinguga ta võtta tule alla. Võimaluste vastu tuleb end ette valmistada. Niipea kui vaenlase eelkaitse maha heidab, juhitakse tuli järelliikva kompanii peale. Ainult kaks meest jaost (paremad laskurid) peavad lamavat vaenlase jagu tule all. Jaoülem jookseb võitlusvalmis võetud püssiga ja „käed üles“ vastase jao peale ja võtab ellujäänud mehed enesega ühes, siis läheb terve jagu „marss-marss“ läbi metsatuka tagasi.

Siniste ülesande kordaminek oleneb täitsa sellest, kui võrra läheb korda tegutseda ootamatult, kui võrra siniste tuli vaenlast äkki tabab.

Seepärast peavad sinised end niihästi vaenlase vaatluse eest maa pealt kui ka õhust maskeerima.

Asub siniste jagu metsas, nagu käesolevas olukorras, siis ei tee see temale suuremaid raskusi. On ta aga lagendikul, siis tuleb iga üksiku mehe kõige täpsema kohanemisega maastikule saada ka ses olukorras varjamist vaenlase vaatluse eest.

Missugused on seejuures varjamise abinõud?

Esmalt peab olema riietus niisugune, mis kõige vähem erineb ümbruskonnast ja seega vastasele kõige vähem silma paistab. Selleks kaitsevärvi riietus ka kaitseleiidus.

Tekib küsimus, milline on meie oludes kõige otstarbekohasem kaitsevärvi.

Teaduslikult on parimaks kaitsevärviiks saksa teraskarva hall (feldgrau), kuid seejuures täitsa selles värvide kombinatsioonis nagu ta sakslastel olemas; natuke heledam või tumedam ei vasta juba enam seevõrra hästi kaitse ja varjamise nõuetele.

Siis on juba otstarbekohasem praegu kaitseväs tarvitusel olev roheline värvi.

Et meie oludes kodusel teel täielise saksa feldgrau imiteerimine võimalik ei ole, kaitseväs tarvitusel oleva rohelise riide värvimine kodusel teel aga raskusi ei sünnita, siis tuleks kaalumisele võtta, kas ei ole otstarbekohane ka kaitseleiidul üle minna rohelisele kaitsevärvi riietusse.

See tooks endaga kaasa ühtlasi suured paremused riigikaitse teostamisel sõjakorral.

Nii siis — üheks varjamisabinõuks on kaitsevärvi riietus üheskoos kohandamisega maastikule.

Varjamisel lagendikul võivad kaasa aidata ka seal leiduvad üksikud künkad, kivid, kraavid, võib olla üksikud puud ja põõsad. Ühe sõnaga, varjamise võimalust maastikul leitakse alati, kui aga ainult selle peale mõeldakse, mitte ära ei unustata nüüdisaja modernsõja üht algtõde — et kõik, mis vaenlasel näha, seda ta hävitab; praegusaja relvad on seevõrra võimsad, et nad seda alati teha suudavad.

Seepärast sõjaolukorras pöördagu suuremat tähelepanu sellele, et vaenlasele meie tegudest midagi liig vara teatavaks ei saaks. Maskeerimise end!

Siniste ülesande kordaminek oleneb ka veel sellest, kui võrra täpselt nemad vaenlase pihta suudavad tule avada, s. o. oleneb nende laskeosavusest.

Mida lähemal märk, seda rohkem eeldusi tema täpseks tabamiseks.

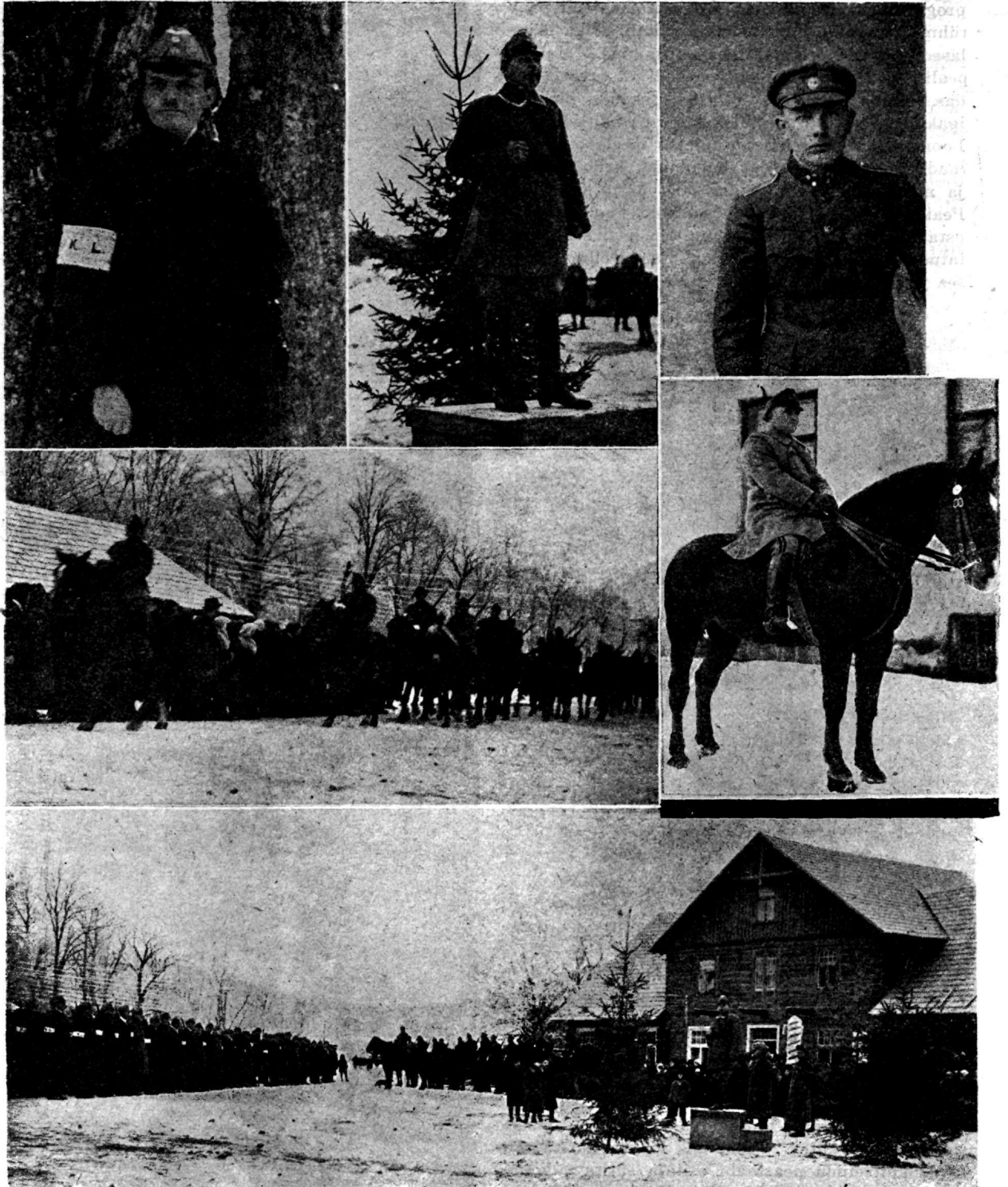
Tähendab, vaenlast tuleb võimalikult lasta läheneda. See on teatav närviproov laskuritele ja ka jaoülemale. Mida rohkem seejuures külma verd jaoülemale poolt, mida suurem meeskonna distsipliin, seda paremad tulemused ka sel alal. Tuleb õieti hinnata kaugus, määrata õige sihing, rahuliselt ja kindlasti anda käsklusi ja püüda, et juba esimene pauk vaenlase tabaks.

Märjamaa malevkonna aastapäev.

Pühapäev, 3. jaanuar, oli Läänemaa Märjamaa malevkonna suurpäevaks, sest on möödunud mineviku hõlma esimene aasta malevkonna elus. See aeg on küll iseenesest üürrike noore uuestitekinud kaitseleiidu töös ja tegevuses, kuid raudse tahtejõuga on katsutud ka siin teha edusamme ja võib konstateerida, et Läänemaa oludes on see väga hästi korda läinud. Kuigi malevkonna loomise algpäevil leidis palju kodanikke, kes olid ükskõiksed kaitseleiidust osavõtmise suhtes, on neist nüüd kaitseleiidu astudes saanud tublid kait-

seliitlased, kelledele on selge, et ainult ühisel nõul ja jõul võime leida kaitset vaenlaste vastu ja lootust, et riigi ning iga kodaniku julgeolek oleks kindlustatud. Aastapäeva puhul peetud malevkonna paraad Märjamaa alevis, kaitseleiidlaste omavahelised koosolekud ja koosviibimised väljendasid, et igal pool valitseb üksmeel ning hea tahtejõud, millest võib oletada malevkonna järjekindlat edenemist ja arenemist.

Aastapäeval kogus juba vara hommikul umbes paarsada kaitseleiidlast alevisse, et enne veel

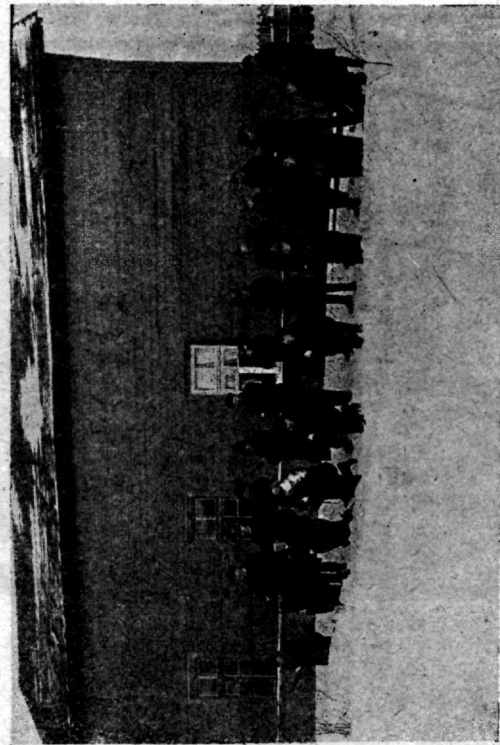
Märjamaa malevk. Velise (IV) kompani pealik leitnant Chr. Aulik. — Lääne maleva pealik kapten Väeden Märjamaa paraadil kõnet pidamas. — Märjamaa malevkonna pealik kapten Mart Unt. — Ratsarühmad Märjamaa paraadilt lahkumas. — Märjamaa malevkonna Loodna (I) kompani pealik Eduard Arnover. — Osa Märjamaa paraadi tildvaatest.

ühiselt õppust korraldada ja juhtnööre päevase programmi kohta saada. Ka ratsamehi oli paar rühma paraadile ilmunud, mis näitab, et ka länlased tahavad sel alal teha edusamme. Maleva pealik kapten Väeden kui paraadi vastuvõtja pidas vaimustava kõne, ühtlasi seltskonda tänades igakülgse lahke vastutuleku eest kaitseliidule. Loomaarst hr. Treumann tuletas meele oma paraadikõnes vabadussõjas langenuid, kellede auks ja mälestuseks terve malevkond pead paljastas. Peale paraadi mindi üldkoosolekule, kus otsustati osta ära Märjamaa alevi seni rendi alusel tarvitatud kaitseliidu kodu maja, kutsuda ellu esimeses järjekorras pasunakoor jne., mis malevkonna

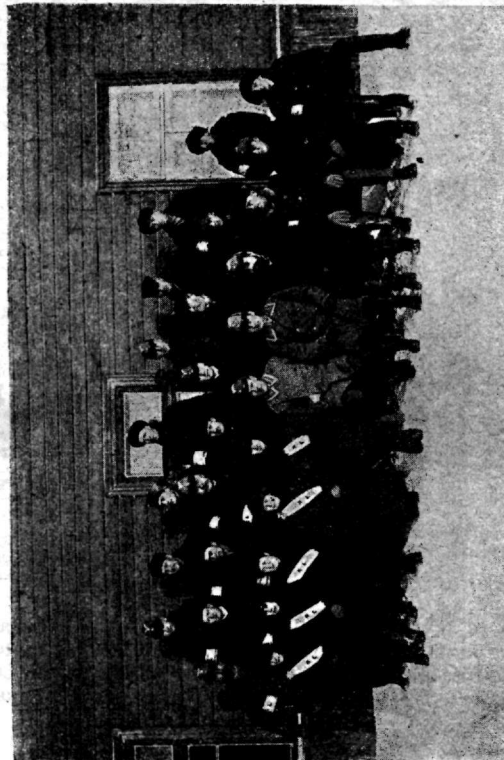

Rapla maleva võistluskõnised 22. XI. 25.

elu arenemiseks annab veel uue tõuke. Ka vabariigi kaitseliidu ülem kolonel Roska ei olnud länlasi nende suurpäeval unustanud, vaid oli neid oma õnnesoovi telegrammiga meele tuletanud. Malevkond laskis hurraa-hüüetel elada vabariigi kaitseliidu ülema, ühtlasi vastuseks oma poolt telegrammi saates. Pidu, mis lõpuks korraldati, avas kaitseliidu peastaabi esitaja sütitava kõnega. Lõppmulje sai väga hea, mispärast võib loota, et järgmiseks aastapäevaks sarnase üksmeelse töötamisega on jälle hulk maad edasi jõutud.

Harju maleva Rapla malevk. komp. ja rühma pealikute kursusest osavõtjad.

Harju maleva Rapla malevk. I komp. ja rühma pealikute kursus, lõpu loengu „kodaniku õpetus“ ajal, missugusest ka naiskaitseliitl. osa võtsid.

Haigemajas.

Karl Rennit.

Kui Adrin jälle silmad avas ja poolinakust virgus, oli õhtu. Haigeruumis hõõgusid elektripirnid, tumestatud roheka test kattedepaberitest. Oli vaikne nagu keldris. Ta tõstis vasaku käe üles ja eemaldas vaiba kaelalt. Õhu juurepääs värskendas ning karastas.

Tal oli tundmus, nagu peaks süngist tõusma ja lahkuma sellest õhkkonnast. Ent vaevalt sai ta end liigutada. Kogu keha täitis valuim. Jalgadest tõusis nüri valutunne rinnani. Käed, pea, kõik keha täitus sellest vastikust valust. Adrin oleks tahtnud rabeleda, et eemaldada vastiku tunde, ent ta oli jõuetu selleks. Kogu keha oli rasket valu täis. Ainult vasakut kätt võis ta vaibani liigutada ja sealt selle jälle ära tõmmata.

Sängide vahel libises haigetalitaja. Seistes Adrini ees, tõstis ta vaiba ülespoole. Adrin avas küsitledes silmad. Ta tahtis midagi rääkida ja, et häält koguda, möödus tükk aega. Siis ütles nõrgalt:

— Kas on ope...rat...sioon tehtud ju...ba?

— Jah, olete õnnelaps, härra Adrin.

Rõõmutukse läbistas keha. Ta silmad sädelesid. Hääl tõusis kurku.

— Pole siis midagi viga? — küsitles ta.

— Operatsioon õnnestus ülihästi, professorid imestasid...

— Aga mul on ... on väga ... valus...

Ta tahtis närviliselt keha liigutada, ent haigetalitaja takistas teda selles. Oli tunne, nagu puuduks kehas midagi. Haigetalitaja läks. Adrin jäi lamama. Mõtted väsitasiid ning ta uinus.

Hommik tõi päikesepaistet. Ta tundis end vähe tervemana. Mõnel silmapilgul näis, nagu võiks karata süngist välja, joosta, tantsida, ent kui tahtis teha vastavaid liigutusi, pidi abitult neist loobuma. Ainult ta ettekujutus maalis rõõmsaid pilte, tegelikult ei suutnud õieti liigutada. Valu sidus ta asemele.

Ainult vaadata võis ta üle süngiserva ja sedagi ühele poole. Seal oli reas neli süngi. Neis lamasid inimesed. Ta kõrval süngis lamas keegi liikumatult, keha välja sirutatud, nüri habemekonts vaibal. Ta silmad olid kinni ning näos ei tuksatanud ükski närv. Kui Adrin pooleks tunniks uinus, nägi ta ärgates, et ta kõrval süngis lamaja polnud ikkagi veel asendit muutenud.

— Kas on ta surnud? — läbistas äkki mõte Adrini aju.

Ta katsus terasemalt silmitseda. Too lamaja näis talle tuttav, see habemekonts tuletas kedagi meele.

Siis tulid mehed kandraamiga. Üleni valgetes riietes, tekitades liikudes õhuvoolu. Too süng jäi tühjaks.

Lõunal katsus Adrin haigetalitajalt küsida:

— Kes oli too mees?

— Sõdur Kavel.

— Sõdur Kavel? — kordas Adrin tasa, ja äkki tuli too mees meele. Oli lahingukaaslane, üks tema roodust.

— Kuhu ta viidi? — küsis ta sosistades, jõudmata häält suruda kurku.

— Surnukambrisse — vastas talitaja lühidalt. — — — — —

Tõusis mälestusi.

Sängi linade vahel lamades kerkis järjest mineviku-esemeid meele. Tekkis uusi ja uusi pilte. Mõned neist näisid olevat võimatud. Ta sattus sarnasele vahe- maale, kus lõppes reaalkujutus ja algas fantaasia.

Ent ometi tundis ta sõdur Kavelit. See oli lühike ja tüse sõdur tema roodust, läikivate silmade ning nürida habemekontsuga. Oo, Adrin oli mõnigi kord temaga rääkinud. Kõneles naisest ja lastest, kes teda koju ootasid. Ja nüüd viidi ta laip surnukambrisse.

Need väikesed mälestused tõid uusi kujutlusi. Talle tuli meele ta enese minevik sõjaväljal. Alles hiljuti asus ta võitlusrindel ja nüüd siin, valgete linakan-gaste vahel, keha täis tuima valu. Kas viiakse ka tema laip kord surnukambrisse? Valgetes üldpõlledes mehed tõstavad ta raamile, üks haarab peast, teine venitab jalgu järele. Ja siis lähevad läbi haigetubade, esikute, külma, niiskesse surnukeldrisse.

Kunas sünnib see temaga? Täna, homme?

Ta pööras suu vastu patja, lämmatades neid mõtteid.

Ja äkki tuksatus meele lahingupilt. Vist sama lahing, kust ta oligi haigemajja kantud. Nüüd mäletas seda päris hästi. Oli selge päev, kevad, lumi nirises veeks. Hobusekabjad kahlasid lumes, alt mustendas muld vastu. Ta koondas mehi tormijooksule.

Kuulipildujad ragisesid. Alles äsja lõpes kahuri mürin metsa taga. Ees oli mõisa. Mõned kivihooned, valged rehed põigiti lumes. Seal asus vaenlane. Järgnes tormijooks, võitlus, mürin ja suits.

Nii oli ta siia sattunud ja temaga ühes ka sõdur Kavel. See oli juba lõpetanud oma maise rännaku ja ehk pidi ta nüüd temale järgnema. Pea hakkas valutama mõtetest. Pakitses midagi kurgus. Nutt tahtis tungida silmi. Kui kena oleks sõita lumes, ent ta lamas siin.

Ta pööras pea, et tõusta üles asemelt. Nõrgalt kerkis kael, vasak küünarnukk toetas mõtet, ent siis lõppes jõud. Ta langes nagu ilmatu kõrgelt alla. Haigetalitaja lähenes.

Varsti ärkas ta minestusest. Halastajaõde hoidis ta suu juures veekruusi. Adrinist välgatas piinlikkuse mõte, et kuidas võis ta ometi minestada, tema, kes polnud lahingutes ühtki hädaohtu ega ülesannet kartnud. Veetilgad keelele karastasid kuuma ja hingitsevat sisemust.

Aeg möödus visalt. Et jõuda hommi-kust õhtuni, oli tarvis aega veeta mõteldes ja magades. Kuid need mõlemad toimingud said lõpuks vastikuks ja kallasis sappi kannatusekarikasse. — — — —

Ainult kolm päeva oli sellest möödunud. Kuid see aeg näis kuuna, isegi aastana, nii pikk, igav ja vaikne. Adrin lamas silmi kinni hoides asemel. Nii oli nagu natuke parem. Ei näinud eredat päikesevalgust, mis sisendas nukrust.

Ta kõrvalsängi paigutati kahvatu noormees. Ta silmad läikisid ja samal ööl valdas teda palavik. Ta sonis kahurtulest, verest ja maailma vendlusest. See kõik tuli kuuldavale katkendlikult, segamini nagu fontaanist, mis paiskab kõrgele vett, prahti ning liiva.

Siis tulid valgetes riietes mehed, tõstsid Adrini raamile ja viisid suure saali. Adrin avas silmad ja küsitles eneselt: — Kuhu nüüd? Kuid kohe tundis ta ilmelt operatsioonisaali ja ta mõttekujutusse sähvatus äkki aimus. Lõikusele — mida lõigati temalt? Kui ta üle kummardus keegi prillimees, suutis Adrin vaevalt küsida:

— Operatsio... on on ju vist mi... nu juu... ures teht... tud?

— Jah on, meie peame lõiget järele vaatama.

Siis katsus ta Adrini pulssi, kuulas rinda, rääkis endamisi ja ütles:

— Teie peate lõike vallandamise puhul

ärkvel olema, süda töötab nõrgalt, täiesti riskant on kloroformiga uimastada.

Adrin noogutas peaga. Ta tahtis tõesti jälgida seda toimingut, kannatada hambaid kokku surudes valu, olla kõigele allaheitlik. Ja need minutid kujunesid talle hingeliseks ning kehalisteks piinadeks. Arstid rääkisid omavahel, torkasid kuhugi noa.

Vallandatud mähistest tundus äkki Adrinile nagu puuduks tal üks jalg põlvest saadik. Tundus nagu oleks tal üks jalg teisest pikem ja see mõte täitis teda isesuguse värinaga, mis oli teissugusem kui valu, ent veel põletavam ning piinavam. Ta tõstis tasakesi pead, tarvitades selleks üliloomulikku jõudu ja nägi äkki oma jala tüügast doktori poolt üles tõstatuna. See oli mingi liha mass, värviline, ülemine pool kollastes mähistes.

Adrin minestas.

Kui ta ärkas, lamas jälle enda sängis. Halastajaõde kummardus ta üle, seades voodivaiba koomale. Tundus Adrinile, nagu oleks ta hirmsat und näinud, ent selle vahelt vilksatus peaaegu püsijäänud tõsiasi. Ta küsitles halastajaõde:

— Kas viidi mind täna operatsioonisaali?

— Jah, viidi küll — vastas see, imestanud sarnasest küsimusest.

— See on siis tõsi? — oigas Adrin.

Ta pööras suu vastu patja. Midagi pakitsevat tõusis silmadesse kui nutt. Ta jäi vagusalt lamama. Ja äkki tundus surm ihaldatavamalt kui kunagi varem. Oleks tabanud too kuul teda südamesse! Ehk oleks nii surnud kui sõdur Kavel. Ent sandina elada? Olla noor ja vigane? Ta kurku tõusis nuuksumine.

Valges põlles halastajaõde lähenes. Adrin avas silmad. Ta vaade libises üle haigeruumi. Tundus nagu silmitseks teda keegi. Haigetalitaja kummardus ta lähedale ja ütles pool tasa:

— Üks preili soovib teiega rääkida.

— Klaara!? — heitus äkki Adrini mõtetes. Kas oli see võimalik? Värske õnnejoom levines ärksakstegevana kehas. Ta noogutas peaga.

Keegi lähenes isesuguste pehmete sammudega. Tõstmata vaadet, tundis ta tulijat. See seisatus ta sängi ees. Ruumis levines värskete lilled lõhna. Adrin tõstis pea. Ta vaade langes sängi ees seisva naise vaatega ühte.

— Klaara, sa tulid! — sosistas Adrin tasa.

— Keegi rääkis sellest juhtumisi mulle. Ja sina ei teatanud seda! — Naise toonis oli väike etteheide. Ta hääl oli õrn ja kahjatsev.

— Ma ei soovinud meie kohtamist niisuguses olukorras — vastas Adrin.

Mõlemad vaikisid. Naine riputas toodud lilled pätsisse. Haige avas ninasõõrmed rutuliseks hingamiseks. Lilled langesid ta pea alla. Mööduisid minutid. Kuski oigas keegi.

— Adrin, ma võin ainult viis minutit sul külas olla, tohter lubas seda suure vaevaga, ainult viis minutit, Adrin! Nüüd lähen ma jälle, pean minema, öeldi, et see sulle parem ja tervendav on...

— Kas lähed, Klaara? — sosistas haige.

— Jah!

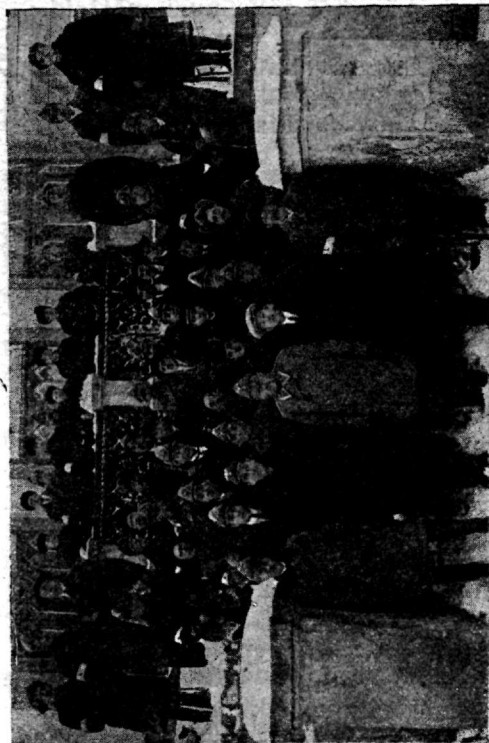
Haige kobas naise kätt. Selle leides sosistas tasakesi:

— Ära mine, ära jäta mind siia, niisugune põrgu, igav, surm...

— Vaata, tohter tuleb, nüüd lähen, sul on ju parem, Adrin. Ma võin iga nädal kord viieks minutiks tulla, hiljem juba aga enamaks ja tihedamini. Ta pigistas haige kätt lahkumiseks. See sosistas veel:

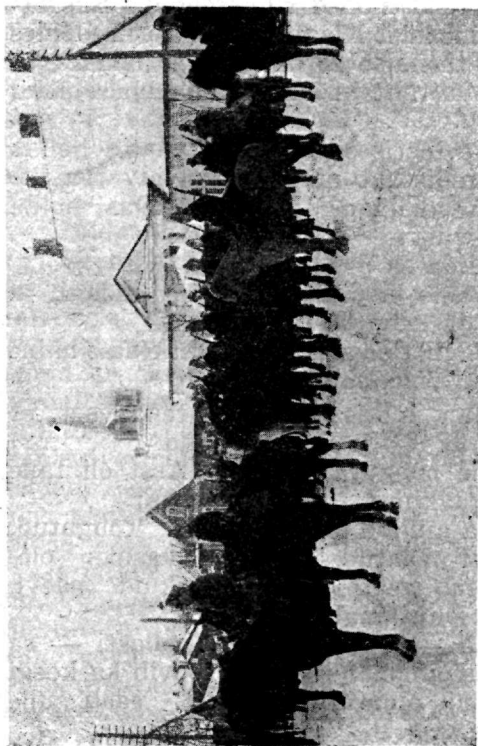
— Kas tuled jälle, Klaara?

— Ma tulen, jumalaga!

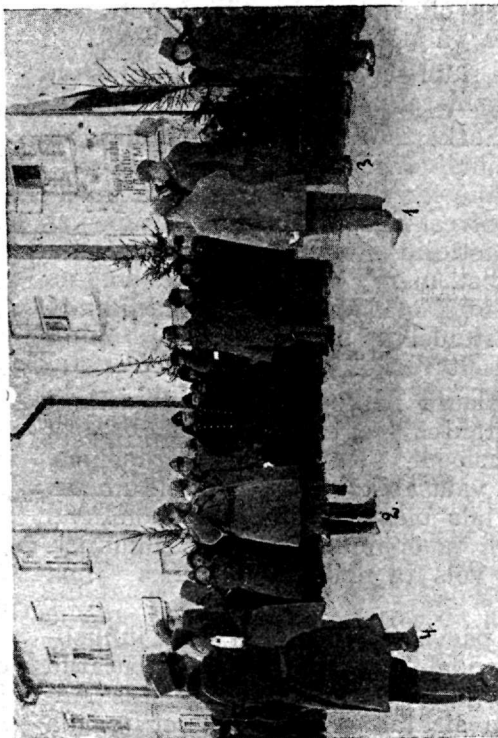

Jõhvi malevkond.
12. ja 13. dets. 1925 olnud lühikesajalistest kaitseväe kursustest osavõtjad. X) Viru maleva pealik maj. Vaher.

Ta nägi, kui Klaara läks haigetoast läbi kuni ukseeni. Seal pöördus ta ümber ning naeratas. Adrin tõstis vaevaga käe. Siis kadus naine ukse varju. Veel trepilt nagu kostusid ta sammud.

Jõhvi malevkond.
Osa ratsarühmast vannutamise päeval.

Jõhvi malevkond.
Kaitseväe laste vannutamine. 1. Vabariigi kaitseväe ülem kol. J. Roska, 2 — Viru maleva pealik maj. Vaher, 3 — Narva maleva pealik Linno, 4 — Jõhvi malevk. pealik Villers.

See külaskäik tõi jälle uusi mõtteid.

Tulid meele päevad enne sõjaväljale minekut. Noorusvallatud kooliaastad, kuhu tagasi ulatuski tal tutvus Klaaraga. Mälestustesarjast kerkis esile ühiseid jalutuskäike mererannal ja linna tänavatel. Siis jälle kooli lõpupäev, mil jagati tsere-moniaalselt lõpetajatele tunnistusi. Ja nende seas oli ka tema ning Klaara.

Kuid varsti peale seda astus ta sõja-teenistusse. Lõpetanud sõjakooli, määrati ta leitnandina liinile. Seal katkes ka Klaaraga ühendus. Esiti mõned kirjad, hiljem, elukoha vahetuste tõttu, muutus seegi võimatuks, ning lõpuks see kokku-juhtumine siin.

Ta ei suutnud temale selgeks teha oma seisukorda, haava ja see tekitas õnnetut tunnet. Sellena oli nende vahele kasvanud ääretu kuristik, mis käskis unustada mineviku. Kuidas võiks ta temale selgeks teha oma saatuse? Ei, seda ei suutnud Adrin! — — — — —

Möödus päevi ja nädalaid.

Klaara oli käinud kaks korda teda vaatamas. Mõlemal korral oli kaasa toonud lilli. Siis tuli jälle kord, õitsevaid toomingaid käevarrel. Haihtus vänget kloroformi haisu ja maheda aroomina levines toomingate lõhna.

— Kas väljas on juba kevad? — küsitles Adrin.

— Jah, õitsevad kõik, toomingad ripuvad valges õiteriüüs, kased rohetuvad, nurmed ja väljad pakatuvad kevadeks.

— Oh, küll on siin kitsas, tahaksin jälle näha mereranda, jalu...

Äkki katkestas ta kõne. Järsku tabas teda teadmine, et ei kunagi võinud ta sarnasena näha kevade pakatamist kui kooli- ja lapsepõlves. Siis, kui nad Klaaraga kahekesi imetlesid sireliõite rikkaid virbu ja kevadist mere isemoodi värvingut. Nüüd oli kõik möödunud. Ta võis liikuda ainult karkudel ja nendel käimise õping oli äärmiselt raske.

Kui Klaara lahkus, jäi ta kinnisilmil iamama, tahtes veel endale sisendada seda ilusat illusiooni. Ta oli juba paranemas, ent seda valusama tundus hingele amputeeritud jala olemasolu. Juba mõningad päevad oli ta õppinud karkudel liikumist. Nendega võis ta ehk suvekuudeks juba liikuda.

Ühel päeval langes ta vaade juhuslikult põrandale. Seal läikis lahtisirutatud teraga nuga. Mingi aimus läbistas Adrini ja ta sirutas keha välja, et saada

kätte noa, selle vaheda riista, uue ning läikiva.

Kui avada sellega käe sooned? Kleepuv veri jookseb asemele. Tasakesi imbub ta elust tühjaks. Ikka nõrgemaks ja nõrgemaks jääks ta ja siis avarduks äkki uus ilm, uus ruumi-mõiste ja ta oleks kõigest lahti. Kaugel oleks keheline kannatus, ja naeruhuulil ning särasilmil sureks ta. See mõte tõi vaheldust. Ometi polnud ta sunnitud elama niisugustes olukordades. Tal oli ju võimalus seda muuta hoopis teistsuguseks, avada endale surma müstilised väravad.

Ta peitis noa pätsisse.

Veel kord tahtis näha Klaarat, suruda ta pehmeid sõrmi, silitada pruune lokke ja vaadelda ta sametpehme läikega silmi. Veel mäletada ühiseid jalutuskäike mererannal ja tunda hinges õnnist värinat, nagu jatkuks see ta teisel pool elu kün-nist. Veel talle soovida õnnelikkude elu ja siis vaibuda igaviku kallistussisse!

Klaara tuli rõõmsana, tuues lilli ja ütles:

— Ma võin sind nüüd iga päev külastada, Adrin!

— Oo — pööras haige imestava pilgu ta poole.

Naine asetas lilled pätsisse ja Adrin tundis nende uimastavat lõhna. See oli nagu Klaara hingamine, ta ihu aroomid. Nad vaikisid mõned silmapilgud. Siis ot-sis Adrini käsi Klaara oma ja selle leides pigistas ta naise sõrmi ning sosistas:

— Ma tahtsin sind jumalaga jätta, Klaara!

Naine tõstis silmad. Ta vaates helkis midagi mõistvat ning arusaavat. Ta ütles väriseva häälega, püüdes tagasi hoida oma ärevust:

— Mida sa mõtled, Adrin?

— Mulle ei paku elu enam midagi, ta on tühi ja lääge — ütles mees.

— Ja mõtled siis... — katkestas naine kõne, väljendamata lõpuliselt.

— Jah, mõtlesin... Sa tead vast, et mul on üks jalg amputeeritud.

Naine noogutas peaga. Arst oli talle sellest rääkinud. Adrin jätkas:

— Ja milline on sandi elu? Tõugatud, paljudest põlatud, kellelegi kasuks olemata peab veetma oma üksikuid päevi, ühestki lohutamata, kurb...

— Ei — ütles Klaara kindlasti — sa oled sõjakangelane ja ehk soovib ka keegi jagada nii õnne kui kurbust, saab sulle armsaks...

Naise hää värises seda öeldes iseäraliselt. Ta palgetel oli tagasihoidlik puna. Adrin kuulatas ta kõnet. See täitis ta isesuguse helluse ja lootusega. Lisaks oli tal veel üks mõte. Sarnasena, amputeeritud jalaga, võis ta ka veel kodumaale kasulik olla. Enne sõjaväljale minekut oli ta armsamaks alaks kirjandus ja seal saavutas ta mõningaidki tagajärgi. Ehk võis ta sarnasena edasi areneda ja kord midagi ajalukku jäädvustada.

Need mõtted vaheldusid kiiresti ta peas, haaratuna kaasa Klaara sõnadest: „ehk soovib ka keegi jagada su õnne ja kurbust, saab sulle armsaks“, ütles ta:

— Aga kes jagab minuga, sandiga, mu õnne ja õnnetust, kes?

Ta tundis, kuidas Klaara käsi värises ta pihus, ja ütles siis järsku:

— Kas teeksid sina seda, Klaara?

— Jah! — sosistas naine läbi pisarate.

Adrin lähistas ta käe suule ja ütles:

— Siis elan ma, sest sina oled mulle ju kõik!

Nad mõlemad naeratasid. Adrin tundis imelikku õnneuima. Nii istusid nad kahekesi kaua. Libises mõnigi kavatsus tuleviku üle ja nad tundsid end teineteise lähedal iseäraliste õnnesidemetega ühendatud.

Siis libistas Adrin käe padja alla, tuues nähtavale pika noa, millele oli pannud oma edaspidise olemasolu, ning ütles:

— Vaata, Klaara, kui kõik teisiti oleks läinud, oleks see mind päästnud kõigest.

Naine naeratas ja võttis vaheda noa oma kätte. Seda sulgedes peitis ta oma tasku mälestuseks sellest iseäralisest tunnist. 1925.

Poliitiline elu.

Riigikogu. Vabariigi valitsus esitas jaanuari keskpäevil 1926.—1927. a. eelarve, mis tasakaalus 6.354.668.200 margaga. Seega on esitatud eelarve eelmistest üle 200 miljoni võrra suurem. Rahaministri L. Sepa eelarvekohele, mis oli täis kainen optimismi ja mis vaatas tulevikku lootusrikkalt, järgnesid riigikogus võrdlemisi sisuta vaielduskõned, millede peasiht ei olnud mitte eelarve ja riigi majanduslik seisukord, vaid valimiseelne kihutustöö. Esimesel lugemisel võeti eelarve vastu ja selle läbivaatamiseks valiti 50-liikmeline komisjon. Komisjon loodab eelarve kuu aja jooksul läbi vaadata ja selle siis riigikogule esitada.

Muidu on riigikogu pealejõulune tegevus keerenud peaaegselt arupärimiste ümber, milledest suurem osa esitati juba eelmisele valitsusele ja milledele vastuse peab andma uus valitsus. Seni käsitusel olnud arupärimised, milledest mõned õige kõmulised, on valitsuse poolt vastatud asjalikult ja riigikogu poolt arvatud lihtlõpminekuvormeli osaliseks, millest võib järeldada, et küsimused olid suurelt osalt üles puhutud ja väga vähe põhjendatud. Üldse peab tähendama, et riigikogu viimase istangjargu koosolekud õige sõjakat ilmet kannavad ja vaieldused rohkem isiklikku-teravat kui asjalikku tooni kuulda-vale toovad. See paneb kahtlema, kas riigikogu sarnases närvilises meeolus nagu praegu oma rasket tööd korralikult lõpetada suudab.

Muude arupärimiste hulgas, mis valitsusele esitati just viimastel päevadel, äratub tähelepanu see, mis esitatud sotsialistide poolt ja õige teravalt puudutab kaitseliitu.

Arupärimise aluseks on võetud paar üksikut vähese tähtsusega kohalist juhtumist ja nende abil püütakse varju heita kogu kaitseliidu peale. Nagu sagedasti arupärimiste juures ilmsiks tuleb, nii on märgata ka kaitseliidu vastu sihitud arupärimise juures teatavat poliitilist kõrvalmaiku. Võib siiski kindel olla, et arupärijad neile antava vastusega rahule peaksid jääma, seda enam, et väärnähtusi, kui neid kaitseliidus kui esimesi samme astuvas organisatsioonis on, see organisatsioon isegi kõrvaldada jõuab, ilma et tal tarvis oleks väliseid näpunäiteid.

Uued riigikogu valimised on maikuu keskpaigu. Praegu on aga riigikogul kavatsus valimisseadust muuta ja vastav eelnõu on juba komisjonis läbivaatamisel. Valimisseaduse muutmise kavatsetakse viia õige laiaulatuslikult läbi, kuid kahtlane on, kas aja puudusel seda suudetakse teostada. Praegusel valimisseadusel nähakse õige palju puudusi ja neid tahetakse kõrvaldada. Proportsionaalsuse põhimõte tahetakse ikkagi maksma jätta, kuid muuta selle ulatust selles mõttes, et ära hoida üleliigset killustumist ja liig väikeste rühmituste tekkimist, mis seadusandlikule tööle takistavalt mõjub.

Vabariigi valitsusel on kavatsus esine-

da lähemal ajal amnestia ettepanekuga, mille järele vabariigi aastapäeval, 24. veebruaril, suur hulk teatavate süütegude eest süüdimõistetuid kas otsekohe vabaks või jälle karistuse kergenduse osaliseks saavad.

Popsiseadus, mille ümber pikemat aega lahinguid löödud, on lõpuks valmis ja vastu võetud. Kuid juba vastuvõetud seaduse ümber ähvardab lahti puhkeda võitlus, mis võib võtta palju teravama kuju kui oli see, mida nägime seaduse arutuse ajal. Nagu nüüd selgub, ei ütle end keegi popsiseadusega vastuvõetud kujul rahul olevat. Pahempoolsete arvates ei pakkuvat vastuvõetud seadus popsile mingisugust kindlustust. Parempoolsed aga ja ka osa keskerakondi näevad praegusel kujul vastuvõetud popsiseaduses suurt hädaohtu meie põllumajandusele, mis ähvardavat hävitada meie põlised talumajapidamised. Võimalik ka, et küsimus lõpuliselt otsustatakse rahvahääletusel põllumeeste erakonna algatusel.

Läti on sattunud teravasse konflikti Nõukogude Venega kullerite tapmise loo pärast. Nädalapäevad tagasi pandi Moskvas Riiga sõitval reisijaterongil Läti territooriumil tundmata isikute poolt toime sõjariistus kallaletungimine Vene kulleritele, nähtavasti röövimise otstarbega. Kulleritest sai üks surma ja teine raskesti haavata ja kallaletungijatest kaks surma. Läti politsei algas otsekohe energilist juurdlust ja tal läks korda selgitada röövlite isikud. Nagu selgus, olid need Poola rahvusest Leedu alamad ja panid toime kallaletungimise arvatavasti röövimise otstarbel. Hoolimata sellest, et Läti ametivõimud asja selgitust ja juurdlust toetasid täitsa erapooletult ja Läti valitsust vastutavaks ei saa teha kurva sündmuse eest, saatis Nõukogude Vene valitsus Lätile valjusisulise märgukirja täis igasugu etteheiteid, millel aga mingisuguseid aluseid ei ole, ja tahab näha sündmuses poliitilist akti. Peab meeletuleta, et paar kuud tagasi juhtus analoogiline sündmus Vene pinnal, kus tapeti ja rööviti paljaks

Leedu diplomaatiline kuller. Siis ei tulnud kellelegi mõttessegi Vene valitsust selle eest vastutavaks teha.

Poliitiline terror hakkab Lätis maad võtma. Erakondadevaheline vihavaen on seal hulga teravam kui meil, ja Läti rahvale omane temperament lubab endale rohkem kui meie tasakaalus ja külmalt kaaluv rahva iseloom endale lubaks. Nii on lühikese aja jooksul kolme kodanliku ajalehe toimetuse kallal tarvitatud vägivalda — toimetuse ruumidesse on pillutud lõhkepomme ja asetatud põrgumasinaid. Õnneks on need seljatagant kallaletungimised möödunud inimohvriteta. Mõned kurjategijad on juba tabatud ja arvatavasti langeb neile osaks õige ränk karistus.

Saksa ja Itaalia vahekord ähvardab põnevaks minna Lõuna-Tirooli pärast. Teatavasti kuulub Lõuna-Tirool Itaaliale. Elanikud on aga suuremalt osalt põlised sakslased, neil on saksakeelsed koolid ja saksa keelne asjaajamine omavalitsustes. Juba läinud aastal hakkasid itaallased ajama õige teravakujulist ümberrahvustuse poliitikat, mis suurt tähelepanu leidis Saksamaal ja mille vastukõla ulatus koguni Rahvasteliiduni. Itaallased hakkasid sulgema Saksa koole ja asemele seadma Itaalia õppekeele ja vaimuga koole. Samuti keelati saksakeelne asjaajamine ametiasutustes ja omavalitsustes. Seisukord on muutunud juba seevõrra pinevaks, et Tirooli maapäev nõuab juba Rahvasteliidu vaheleastumist ja Itaalia ning Saksamaa ähvardavad panna üksteise kaupu boikoti alla. Itaalia diktaator Mussolini pidas hiljuti saadikutekojas õige sõjaka kõne, millest võib järeldada, et Itaalia oma arvates Tiroolis täitsa õieti talitab ja tarbekorral tagasi ei pörku väevõimu sammudest, et oma arvatavaid õigusi maksma panna. Selle kõne peale vastas Saksa riigipäeval välisminister Stresemann, kes leiab, et Mussolini kõne on sama hea kui sõjakuulutamine Itaaliale, kuid sellest hoolimata ei taha Saksamaa loobuda oma õigustest kaitsta Saksa vähemusrahvaste kultuurilisi õigusi välisriikides.

Välismaail.

Daani ohvitserkond Locarnost.

(Meie Kopenhaageni kirjasaatjalt.)

Daani ohvitserkonna häälekandja „Dansk Officerblad“ avaldab Daani ohvitseride arvamist Locarno lepingute kohta järgmiselt:

„Kahtlemata on Locarnos tehtud suure täht-

susega kokkulepped, mis, võib olla, ilma ajaloos saavad pöördepunktiks. Locarno pole mitte ainult üks paljudest kividest müüris, mis kord, loodetavasti, kogu Euroopa ümber haarab, vaid ta on ka vist üks nurgakivi. Kuid asume siiski mõlemate jalgadega maapinnale ja vaatame, mis üks Itaalia esitajaist Locarnos ütles, ja mis, nagu

meile näib, sisaldab pählakoore sees kõikide nende pärastsojajagiste konverentside töö: „Ärge uskuge, et me sarnaste lepingutega sõdasid ära kaotada võime, kuid loodetavasti võime ajajärke nende vahel rohkem ja rohkem pikendada.“

Läheme välja seisukohast, et ka, ja nimelt, Locarno on pikendanud aega lähema sõjani; see on vist küll kindel, kuid meie ei või öelda, kui mitme kuu, aasta või aastakümne võrra. Sellest peame aga, niikaua kui üks sõjavägede vähendamise konverents üldist sõjavägede vähendamist kindlasti pole otsustanud, välja minema: Kui torm lõpuks tuleb, vajame nii täna kui homme just samasugust kaitset kui enne Locarnot.

See peaks iseenesest selge olema. Kui mõnest teisest seisukohast välja minnakse, pole Locarno mitte tuletorniks, vaid eksituleks.“

Daani reservohvitserid lähevad vabatahtlikult õppusele.

(Meie Kopenhaageni kirjasaatjalt.)

Suurem osa Daani sõjaväe ohvitserkonnast on reservohvitserid, kes ainult kohustatud on aasta kohta 30 päeva õppusel olema.

Mitmesuguste sõjaväelike tehnika ja taktika kiire arenemine viimaste aastate jooksul oli põhjuseks, et väljakahurväe reservohvitserid juba mõni aasta tagasi ühinesid ja asutasid vabatahtliku kursuse, nii et nad oma sõjaväeliigiga alaliselt kontaktis on.

Nüüd on ka jalaväe reservohvitserid asja üles võtnud, ja ühel neil päevil ohvitseride ühingu peetud koosolekul tehti ühehääleliselt otsuseks, et reservohvitseride juhatus võimalikult pea peab töötama välja üksikasjalise ettepaneku avaldatud mõtte realiseerimiseks.

Sõjaväelised võimud vaatavad liikumise peale suure heatahtlikkusega, ja tänavu on sõjaministeerium esimest korda annud käsutada summad abiks ohvitseride reisikulude katmisel.

Kapten Hanson.

Sõjaväeline kasvatus ja õppus Läti koolides.

28. jaanuaril võttis Läti valitsus vastu määruse sõjaväelise kasvatus ja õppuse kohta riigi-, era- ja seltskondlikkudes õppeasutustes, mille töötanud välja sõjamin. käsikäes haridusministeeriumiga. Sõjaväeline kasvatus ja õppus koolides on mõeldud ettevalmistuseks lühikeseajalisele sunduslikule väeteenistusele.

Edasijõudmist ja arenemist sõjaväelises õppuses ja füüsilises kasvatuses märgitakse tunnistustes üldiste määruste järele. Isikud, kes sõjaväelise õppuse koolides lõpetanud hea eduga, saavad sunduslikus väeteenistuses teatavaid eesõigusi. Kulud, mis sõjaväelise kasvatus ja õppuse maksmapanemisega koolides võivad ette

tulla, kaetakse: riiklikkudes õppeasutustes, välja arvatud ülikoolid, haridusministeeriumi eelarvest ja seltskondlikkudes ja eraõppeasutustes — nende ülalpidajate poolt. Sõjariistu ja reglamente annab sõjaministeerium. Sõjaväelise kasvatus ülesandeks on: arendada kasvandikkudes sügavat isamaa-armastust, vahvust, julgust ja murdmatut tahtejõudu end isamaa heaks ohverdada. Sõjaväelise kasvatus eesmärkide saavutamiseks korraldatakse iga aasta ekskursioone ajaloolistes kohtadesse, vennashaudadele, endistele lahingplatsidele, sõjamuuseumidesse, muistsetele lossivaremetele jne. Aastapäihadel võetakse osa rongikäikudest, paraadidest, rahvuskangelaste austamisest jne.

Iseäranis suur tähtsus antakse õppe- ja lugemisraamatute valikule, seades esikohale jutustusi kangelastest, isamaa-armastusest jne. Ajaloo-tundidel pännakse suurt rõhku teoorjuse ja Läti vabastamise aegjärele. Laulutundidel tahetakse õpetada peaaegselt isamaalisi laule.

Alg- ja keskkoolides, kooliõpetajate instituutides ja teistes sellesarnastes õppeasutustes tehakse militaar-õppus sunduslikuks õppeaineks. Algekoolides on see mõeldud ainult kahe viimase klassi kohta, kuna eelmistes selle asemel on võimlemine, kus lastele süstemaatiliselt antakse riviõppust niipalju kui seda ühise võimlemise juures tarvis.

Kuna enamused kodanikkudest peab leppima algkooli haridusega, pööratakse seal viimastes klassides sõjaväelisele kasvatussele iseäranis suurt tähelepanu.

Sõjaväelist õppust antakse: algkoolide 5. ja 6. klassis 1 tund nädalas ja 4 päeva aastas, keskkoolides, kooliõpetajate instituutides j. t. õppeasutustes vähemalt 1 tund nädalas ja 5 päeva aastas iga klassi kohta.

Militaar-õppust alg- ja alamates käsitöökoolides annavad õpetajad, kes algkoolide õpetajate sõjaväelise kursuse lõpetanud. Keskkoolides, kooliõpetajate instituutides j. t. õppeasutustes teevad seda eriti selleks määratud ohvitserid, reservohvitserid või ohvitseride kohustetäitjad, kes sellekohase kursuse lõpetanud. Kui kohalikkude olude tõttu see võimatuks osutub, siis täidavad seda teaduse või võimlemise õpetajad, kes sõjaväelise õpetuse kursuse lõpetanud. Ohvitseridel, kes keskkoolides või teistes õppeasutustes militaar-õppust tahavad anda, tuleb lõpetada vastav kursus, kus neid tutvustatakse tarviliste teadmistega, sest ümberkäimine lastega nõuab hoopis teistsuguseid teadmisi kui täiskasvanutega. Militaar-õppust andjatele ohvitseridele ja õpetajaile korraldavad kursusi sõja- ja haridusministeerium.

Kuna paljud üliõpilased alaliselt Riias ei asu, elades maal või teistes linnades, ei ole neil loomulikult võimalik võtta osa iganädalastest õp-

pustest, mispärast neid suvevaheaegadel 1—2 korda terve õppeaja kestvusel 4-nädalasele õppusele kutsutakse. Need, kes varem sõjaväes teeninud, vabastatakse õppusest. Õppuste kava

töötab lähemal ajal välja sõjaministeerium käsi- käes haridusministeeriumiga.

Uus määrus tahetakse maksma panna tuleval õppeaastal. A. Tr.

Kroonika.

Hellenurme valla kaitseliidu rühm pidas 24. jaan. oma aasta peakoosolekut. Koosoleku avas isamaalise kõnega kohaliku rühma pealik ning luges ette uute vastuvõetud liikmete nimed, mille järele kanti ette aasta tegevuse aruanne. Endised juhatuseliikmed valiti ühel häälel tagasi.

Läbirääkimistel avaldati soovi, et malevale ulualune otsitaks, kus võiks koos käia õppustel. Õppuste suhtes on sellés vallas vist enam ära tehtud kui teistes ümbruskonna valdades.

31. jaan. s. a. korraldas k.-m. r. piduõhtu kohaliku haridusseltsi „Püü“ ruumes mitmekesise eeskavaga.

Kõigiti on märgata tõusu m. r. paremuse poole, loodeti nii palju ära teha, et võiks anda abi haridusseltsi puhkpillide orkestrile. Koguke pille on juba muretsetud ning pidul mängib juba oma orkester.

Naisosakond pidas oma esimese koosoleku, liikmeid tuleb juure.

24. veebruaril, vabariigi aastapäeval, korraldatakse ühes haridusseltsiga ühine perekonnaõhtu, selleks ajaks muretsetakse kõigile vormimütsid.

—p.

Kaitseliidu elu Tõstamaal.

23. jaanuaril pidas Pärnumaa maleva Audru malevkonna Tõstamaa rühm pidu. Pidul avas sütitava kõnega maleva instruktor n.-leitnant Kullamaa, selgitades iseseisva rahvariigi tähtsust. Kõneleja ütles, et isamaad armastajat, vabadusest vaimustatud rahvast ei suuda murda väikese hingede arvu peale vaatamata ka mitmekümne- kordne vaenlane. Ühtlasi selgitas kõneleja kaitseliidu tähtsust rahvusliku kodu kaitsmisel ja rahva vaimlise-füüsilise jõu arendamisel.

Peale kõnet mängiti kohalise koolijuhataja ja õpetajate kaasabil A. Kitzbergi 4-vaatusliku komöödiat „Neetud talu“, mis võrdlemisi hästi õnnestus. Pidul lõppes tantsuga, mis kestis kuni kella 4.

Korda pidul, mis oli eeskujuline, pidasid kaitseliitlased.

25. jaanuaril s. a. asutati noorte rühm kõrge- ma algkooli õpilastest, missugune rühm vististi esimene Eestis. Samal päeval algasid pealike kursused, millistest osavõtt innukas.

Kaitseliitlane.

Raamat-teated.

Käsigranaadid. K. Preibach, noor-leitnant. 67 lhk. 1925. a. Trükitud käsikirjana pioneerpat. väljaandel, saada „Sõduri“ toimetusest, Uus tän. nr. 10. Hind 60 marka.

Raamatu esimestel külgedel annab autor lühikese ülevaate käsigranaatide arenemise käigust ja otstarbest ning lühikese definitsiooni käsigranaatide liigituse kohta ning läheb siis üle meie kaitseväes tarvitusel olevate käsigranaatide materjal-osa kirjeldusele.

Iga üksiku käsigranaadi materjal-osa kirjeldusele järgnevad juhtnõõrid sama granaadiga ümberkäimise, tema viskevalmis seadmise, viskamise ja veo kohta.

Kirjeldatakse järgmisi käsigranaate:

- 1) Vene 1912. a. käsigranaat,
- 2) Vene 1914. a. käsigranaat,
- 3) Inglise käsigranaat „Mills“,
- 4) Inglise käsigranaat „Lemain“,
- 5) Saksa kaigas-käsigranaat,
- 6) Saksa muna-käsigranaat,
- 7) Prantsuse 1915. a. käsigranaat „F I“,
- 8) Jaapani käsigranaat,
- 9) Prantsuse 1915. a. käsigranaat „P 1“,

10) Vene 1915. a. fugaas-käsigranaat „Novitsky“,

11) Keemilised käsigranaadid.

Loetletud granaatidest ei ole küll tarvitusel meie kaitseväes Jaapani käsigranaati ja Prantsuse „P. 1“ granaati, on aga raamatusse võetud kui löökgranaadid oma erinevalt konstruktsioonilt.

„Keemiliste käsigranaatide kohta võib öelda, et nemad on esimeseks katseks sel alal Venemaal.“

Materjal-osa kirjeldusele järgnevad: „Ettevaatuse reeglid käsigranaatidega ümberkäimisel“ ja lisana: „Käsigranaatide viskamine ja taktika.“

Selles osas tuuakse kõige pealt üldisi juhtnõõre käsigranaatide viskamiseks, siis pildumise põhiviise, iseäralisi viskeviise, näpunäiteid harjutustunni kava kokkuseadmiseks ja harjutuste tagajärgede kontroleerimise määrusi.

Lõpuks tuuakse näpunäiteid ja määrusi võistluste korraldamise kohta.

Tekstile on lisatud juure selged joonestused kõigi loetletud käsigranaatide tüüpide kohta.

Raamat, kirjutatud ladusalt keeles ja asjali-

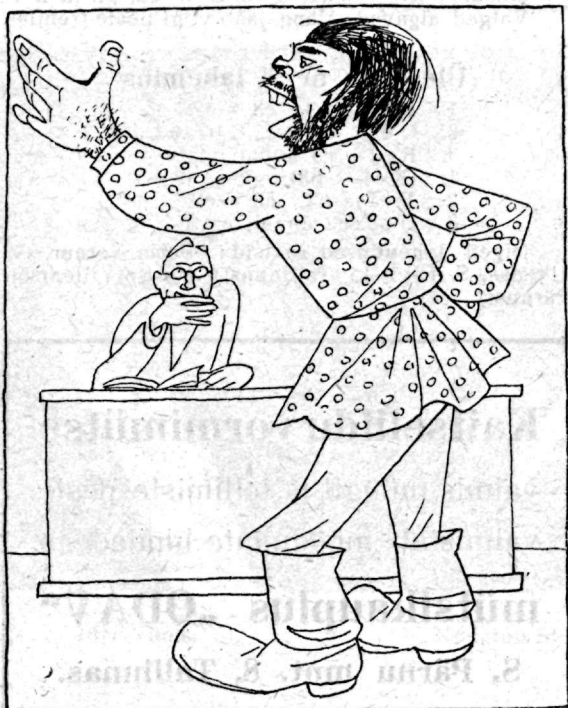
Paradiisimeistri trikid.

1. Avaliku arvamise esitajat püüab ta „hääle seadida“, mängides heldestüdamiist kelnerit.

2. Ärimehele püüab ta mett mokale määrada lubadusega anda hiigla tellimisi.

3. Algajale poliitikamehele katsub ta „auku pähe rääkida“, ülistades oma heatahtlikkust ja inimsõbraikkust.

4. Ainult kaitseliitlasest hoiab ta aupaklikus kauguses, sest see räägib oma vastuses alati „selget keelt.“

kult, esineb väärtusliku käsiraamatuna vastavate õppuste korraldamisel.

Iseäranis tarviline on ta igale kaitseliitlasele, võimaldades igale malelasele käsigranaatide tundmaõppimist kergel viisil.

Ja käsigranaate, nende omadusi ja nendega

ümberkäimist peab tundma iga malevlane sama hästi kui oma püssi: on ju käsigranaat üks peamisest võitlusvahendest neis sõjaludes, milles tuleb tihti-peale tegutseda k-liidul — tänav-võitluses. Seepärast võib tähendatud raamatu muretsemist soovitada igale kaitseliitlasele.

H. Fr.

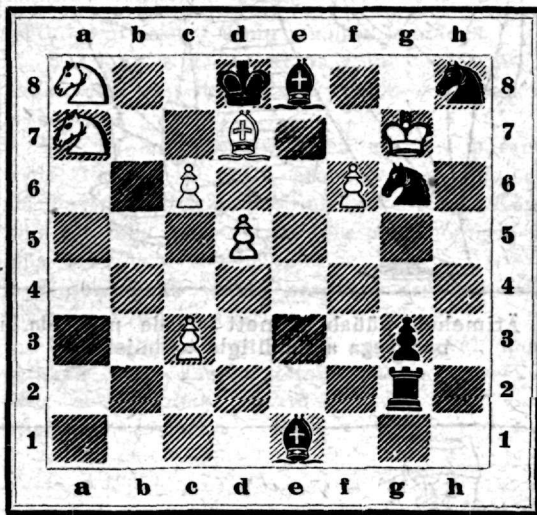
Male.

Toimetaja A. Burmeister.

Ülesanne nr. 9.

Kokku seadnud John L. W. Lillja (Helsingis).
Hiljuti ilmunud raamatust „Suomen Shakki“.

Mustad.

Valged.

Mustad: Ke8, Vg2, Oe1 ja e8, Rg6 ja h8, Eg3.

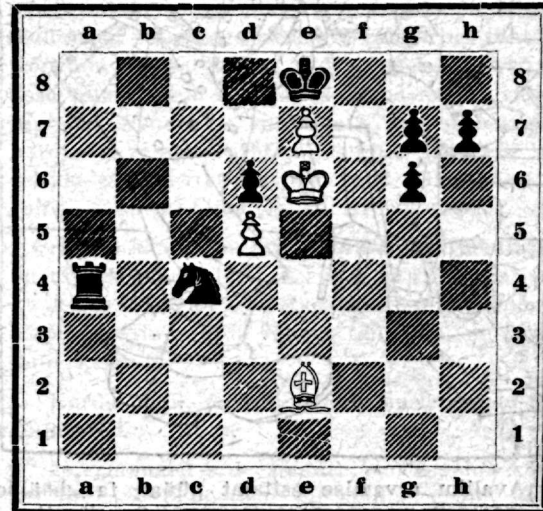
Valged: Kg7, Od7, Ra7 ja a8, Ec3, c6, d5 ja f6.

Valged algavad ja annavad matt kolme sammuga.

Lõpumäng nr. 7.

Kokku seadnud Dr. A. V. Galitsky („Stratégie“).

Mustad.

Valged.

Valgod: K e8, O e2, " d5 ja e7.

Mustad: K e8, V a4, R c4, E d6, g6, g7 ja h7.

Valged algavad. Mäng jääb viigi peale (remis).

Ülesande nr. 6 lahendus.

1. K c4 — b3, c3 — c2,
2. O b3 — a2 +, K b1 : a2,
3. R e2 — c3 annab matt.

1. (K c4 — b3), a3 — a2,
2. K c4 — d3, c3 — c2,
3. O b3 : c2 annab matt.

Õiged lahendused saatsid: Boris Kerner, V. Mikenas, S. Levitski (Tallinnast), Martin Villemson (Pärnust).

30. Pikk tän. 30.

Vabaduspäevaks võtan vastu tellimisi **kaitseliitlaste saabaste** peale.

Töö eest vastutan.

J. Salme.

30. Pikk tän. 30.

Kaitseliidu vormimütse

valmis müügil ja tellimiste peale valmistab mõõdukate hindadega

mütsikauplus „ODAV“

S. Pärnu mnt. 8, Tallinnas.